

דהתאחדות הקהילות

בחשתתפות הרבנים וחקהילות
ולומדי תורה דניו יארק

מדריך לכשרות ולחיזוק הדת

— ירחון דהתאחדות הקהלות —

כולל תשובות, מכתבים ובירורים בענין כשרות המאכלים

ב"ה חודש אייר-סיון ה' תשמ"ג ← שנה ד' קונטרס ל"ב (כרך ז)

בפיקוח הרב הגאון
מו"ה ר' שלום יהודא גראס שליט"א
אבדק"ק האלמין יצ"ו

יוצא לאור ע"י

ועד הכשרות

ארגון מוקדש לתיקון מצב הכשרות

באמצעים של בירור, חקירה ודרישה
התיעצות, הודעה, והצעה

בתוכן

עמוד

- א. בירור הלכה בענין יסוד ומפתח של הכשרות שהוא קליפת הסירכות - וגלאט כשר סז
- ב. בענין תקנה של שחיטת שני שוחטים עג
- ג. תקנות גדרים וסייגים בענייני שחיטה ובדיקה, מהגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל עו
- ד. עדות מבעל "ברית מטה משה" עח
- ה. רב גדול בישראל מאכיל טריפות פ
- ו. על ידי בשר פיגול יצאו מהדת רח"ל פ
- ז. הס"מ מעמיד שוחטין בכל מקום ועי"ז הכל ברשתו פ
- ח. מלך זקן וכסיל יושב על כסא של ג' רגלים, שוחטים, סופרים, חזנים פ
- ט. שוחט כשר אליהו בעיר, שוחט רע מלאך המות בעיר רח"ל פ
- י. מעשה נורא שאירע בסלאווקי בקצב שהי' מאכיל טריפות ח"ו פ
- יא. שמע בני - חילוק בין בשר בהמה לבשר עוף פא
- יב. הרופאים מזהירין ממנו צ
- יג. שימו לב - מעשה נורא במאכיל טריפות רח"ל צא
- יד. מכתבים למערכת צג
- טו. העתקה מעיתון ניו יארק טיימס, בענין הסכנה לאכול בשר בהמה צד
- טז. בענין גלאט כשר צח
- יז. בולעטין מחברה מזכי הרבים צט
- יח. הרבנים וצרכי ציבור ק
- יט. בית ועד לחכמים - מכתב תוכחה מרב לרב קג
- כ. דברי אלוקים חיים קח
- כא. לברכה ולא לקללה קט
- כב. מהמתרחש בעולם הכשרות - לאפרושי מאיסורא קכד

שאלה

שלום וברכה לכבוד הרה"ג המפ' מוהר"ר שלום יודא גראסס שליט"א, רב דקהל מגן שאול ור"מ במתיבתא וכולל בית ישיב'י. מחבר ספרים יקרים ומחוכמים.

קודם וויל איך זעהר באדאנקען אויף אייער חשובען ספר "מנחת יהודא" וואס איך האב ערהאלטען, מען קען זאגען אויף אן אמת אז דער אידישער שטיב ווערט ליכטיגער מיטען ערהאלטען אזעלכע ספרים, וואס איז געווידמעט מזכה לי זיין אידישע קינדער אפלישיידען פון ערנסטע מכשולות צפרע און עניני כשרות און לניעות וואס איז ליידער זייער נאכגעלאזט היינט לי עאג.

איך מוז אויך באמערקטן דעם אמת אז עס ווינדערט זיך עאקע זייער פארוואס מען רידערט נישט אויף די שטאט וועגטן די הארצקייט פין „סימילאק“ וואס מען האלט אזוי גרינג אויף אזוי ווייט אז איך ווייס פין פילע יונגעלייט דאס דער גאלטער ענין פין פיטערן מוטערס מילעך איז נאר מהיכי תיתי דאס מיינט יעדער קלויבט זיך אויס וועלכס עס קימט אויס אויס מער באקוועם אדער מיטער מילך אדער סימילאק, מען גייט פשוט ארויס פין די כלים לי הערען אזעלכע ווערטער אז נישט געבען חלב עכר״ס (גויאישע מילך) מיט חלב וואס ליגט אין פארמיילא פאר קליינט קינדער, איז אפהענגיק אין ווילען פין די עלטערן. רח״ל מהאי דעתא, אינדערלייט וואס אלע פוסקים שרייען אז עס פארשטאפט דעם הארץ און מוח און ברענגט דיעות כוזבות, איז דאך דאס אלעס נישט קיין קינדער שפיל, עלטערען באטראכט אייך באלייטנס וואס איז עיט, מיט אייערע אייגענע הענט, מיט אייערע קינדער!

דעריבער קען איך אייך גארנישט געניג באדאנקטן פאר אייער אומדערמידליכע ארבייט אריינליצערענטן א וואכזאמקייט און אויפמערקזאמקייט אין ברייטען חרידישען ליבור אין דעם געביט וואס וויפל מען עיט איז נישט ליפיל רק חזק ואמץ לאוי״ט וארוכים וברוכים.

דער עיקר מאטיוו פין מיין שרייבען איז דער פרשה פין קליפות סירכות, דהיינו איך האב זיך דערוויסט דאך היימישע שוהטים משלנו אז מען שיילט היינט סירכות פין די לינג, איך בין פשוט נבהל ונשחומס געווארען ווייל לויט ווי איך געדענק שרייבט דער פמ״ג אז די וואס טוען אזוי זענען מאכיל עריפות, דערפאר וויל איך פרעגן אייער מיינונג ווייל וויי באוואוסט זענט איבער עוסק אין דעם מקלוע וואס דענקט איבער דעם ענין? און וויאזוי האלט איבער מכה גלאט כשר, וואס געהערט לוס גדר גלאט, אין וואס נישט?

בכבוד רב

ידידו מ. ה. ש.

תשובה

לכבוד הרבני המופלג האי לורצ עוסק בחוקי חורב משים לילות כימים, בדברים גבוהים ורמים, יזכה לעלות מעלות מעלות בקודש אורייתא, ברייתא עדיפא מקמייתא.

דער אמת מיז איך זאגן אז איך בין זעהר פארנימען די לייטען, קען איך נישט לייכטליך מאריך זיין, נאר דער אמת איז אז דאס דארפט איר פרעגן א אלטען מורה הוראה. איך ערלויבט זיך נישט פסקינן אין אזעלכע הארצע ענינים, וואס דער גאלער דת ישראל אין קיום היהדות איז אפהענגיג אין דעם, כמזואר בשו"ת ד"ח סי' ו', נאר וועגן כבוד פון דעם פרעגער וואס איז א ת"ח מפורסם, וועל איך דאך נישט לויקשיקען דעם בריעף אומגעטענעפערט.

וועגן דעם וואס איר שרייבט אז היינט פירט מען זיך אזוי, אויף דעם קען איך גארנישט ענטפערן וועגן כמה טעמים, נאר וועגן די טעם הלכה לפלפולא בעלמא נישט למעשה וועל איך שרייבען אין קורלען וואס איך האב געפינען אין די רייד פון די פוסקים, וואס מיר ערינקען זייערע ווערטער מיט דורשט, הן ווען דער מנהג האט זיך אנגעהויבען, הן די מיינונג פון די גדולים, וזה החלי בעזה"י:

(א) **דער** מנהג האט זיך גענומען פון די לייטען פון בעל שבות יעקב ז"ל. עס איז אויפגעשטאנען א צדק פון די שטאג פראג און ער האט איינגעפירט אפלושליען די סירכות און הגם איינלענגע גאוניס האבען דאס מתיר געווען אבער רוצא דרובא (כמעט אלע) גדולים האבן מרעיש עולמות געווען אז מען עאר נישט טאהן און אויב יא איז דאס ספק עריפות. פאר די וויכטיקייט פון דעם ענין וועלען מיר לוצרענגען טייל פון די גאוניס וואס האבען דאס געאסערט.

(ב) **אין** ספר יד אליהו (סי"ק מ"ג) שטייט אז ער האט אליין געהערט פון הגאון ר' חיים מוואלאזין ז"ל, אז דעמאלס ווען דער צדק האט דאס איינגעפירט איז ענטשטאנען א גרויסען עומעל פון די גדולי הדור און מען האט געוואלט דעם שוחט מעציר זיין, אבער בעוה"צ האט מלליח

געווען מעשה שטן און דער שוחט איז מיט געוואלד לוריק גענומען דעם פאסטען, דאס זענען די ווערטער פון ר' חיים וואלאזין ז"ל.

ג) **דער** גאון הלדיק הי"ר יונתן ז"ל שרייבט אין זיין ספר (פלאחי סי' ל"ט) וועגען די מעשה פון דעם שוחט, פאלענד, עס איז געווען א גרויסער טומעל אין פראג אויף די שוחטים וואס זענען קולף, און צעוהי"ר האט זיך געשטארקט די חנופה, א טייל חכמים האבען געכאנפטע די שוחטים און מיט כוח פון די רעגירונג האבען זיי זיך געשטארקט איבער די ערליכע אידען, און נישט דערלאזט מער מוחה אויף דעם ענין.

ד) **נאך** לייגט אויך דער הי"ר יונתן אין זיין ספר אז אפילו דער גאון שבות יעקב וואס האט מיט געהאלטען מיט די שוחטים און האט נאכדעם אפגעדרוקט דעם היתר אין זיין ספר שבות יעקב האט מודה געווען אז די פירלה איז געווען שרעקליך גרויס, נאר מען האט נישט געהאט די מעגליכקייט מוחה אויף זיין קעגען די מהרסים ומחריבים, אבער אין דער אמת פירט אויס דער שבות יעקב, אז דער וואס פראכט זיך פון באשעפער זאל זיך אפהאלטען פון עסען די פלייש ווייל דאס איז מיט זיין לעבען.

ה) **דער** פרי מגדים שרייבט, אז די שוחטים וואס פירען זיך אפלושילען די סירכות גיבען צו עסען טריפה פלייש פארען כלל ישראל.

ו) **דער** הייליגער חתם סופר ז"ל שרייבט (סי' ל"ט), אז דער וואס וויל אכטונג געבען אויף זיין זעהל, זאל זיך דערווייטערען פון עסען אזעלכע זאכען.

ז) **אין** תורת יקותיאל שרייבט ער, די שוחטים וואס זענען קולף סירכות, גיבען אויך עסען טריפות פארען כלל ישראל, און מען טאר נישט עסען קיין שום עסענווארג וואס איז געקאכט אין די טעפ (כלים) וואס מען האט געקאכט דעם פלייש.

ח) **דער** הייליגער תניא ז"ק"ל, שרייבט שארף אויס דעם דין פון צארדיטשוב אויף וואס ער האט איהם חושד געווען אז ער האט געוואלט מתיר זיין קוף אויף די סירכות, ווייל עס איז איהם קיינמאל נישט געקומען אויפן געדאנק אפלו מיקל אויף זיין דעם, און מען זאל טאקע וויסען אז מען טאר נישט אויף קיין שום אופן מיקל זיין אין דעם.

ט) **אויך** דער הייליגער נחם לנדק שרייבט (יו"ד סי' ק"ד), אז מען טאר נישט מיקל זיין אין דעם.

מדריך לכשרות-ולחיזוק הדת

(י) **דער** הייליגער ישמח משה זלוק"ל, שרייבט אין זיין ספר (השיב משה יו"ד סי' כ"ח), אז דער גאנצער היתר איז אן אויסגעטראכטער און א טעות.

(יא) **דער** הייליגער זאנער רב זלוק"ל שרייבט (שו"ת דברי חיים ח"ב יו"ד סי' כ"ג, וסוף סימן כ"ה), וועגטן דעם ענין, עס איז א אויסטערלישע וואונדער ווי אזוי קענען די שפעטערדיגע דורות מיקל זיין אין דעם ענין און קריגן אויף די פריערדיגע גאוים ולדיקים, און אפילו אליהו הנביא זאל קומען און מתיר זיין טאר מען איהם אויך נישט הארבען, און אזא זאך וואס בכל תפלות ישראל האט מען זיך געפירט אז אסערען, במילא פירט אויס דער דברי חיים, איז נישט כדאי אפילו אז רעדען פון דעם היתר.

(יב) **דער** גאון בעל ישועות יעקב שרייבט (יו"ד סי' ל"ט), אז ער האט זיך מפלפל געווען אין די הלכה מיט דעם גאון, וואס האט דאס געוואלט מתיר זיין, און גע'טענה'ט אז מען קען דאס נישט מתיר זיין, פירט אויס דער ישועות יעקב אז מען זאל בשום אופן נישט מיקל זיין אין דעם.

(יג) **דער** ראש יוסף שרייבט (חידושים ס"ק ר"מ), (אויף זיין ארט איז געווען זייער נפרץ קליפת סירכות), טאמער וואלט ער געטראפען א שוחט וואס איז נישט קולף סירכות וואלט איך געטאהן פאר איהם אלעס וואס מעגלאך איהם גרויס אז מאכטן מיט אלעס וואס איז מעגלאך, און דער אויבערשטער זאל העלפען פאר זיין פאלק אידען אז די שוחטים זאלען זיך אויסלערנען נישט קולף אז זיין.

(יד) **אויך** דער גר"א (ביאור הגר"א לע, כו) איז שטארק מחמיר בכלל ביי די הלכה פון אראפנעמען סירכות.

— ג —

אודות די צווייטע פראגע וואס הייסט גלאט אין וואס נישט וועל איך אויך שרייבן בקילור נמרץ מחמת קולר הפנאי וטרדות שונות בדברים העומדים ברומו של עולם.

(א) **אין** פרי מגדים (ש"ד יו"ד סי' ל"ט ס"ק ל"ז) און אין לבושי שרד (ס"ק קמ"ט) שטייט פאלגענד: ווער עס איז א בעל חורה ומטעים טובים זאל געווארענט זיין נישט אז עסטן פון קיין שום בהמה וואס האט געהאט א סירכה, נאר ווען עס איז געווען כסדרן למטה מחליון, און דאס

אויך נאר לכבוד שבת אדער יו"ט, ווייל לויטען רמ"א דארף יעדער כסדרן
בדיקה, און מיר זענען נישט צקי, ווי עס ווערט געברענגט אין ד"מ און
רמ"א ע"כ.

ב) דער צאר היעצ (סי' ל"ט ס"ק ל') ברענגט או פון של"ה הק' (דק'
ע"ד) ווי ער שרייבט פאר זיינע קינדער פאלגענד: איר מיינט
קינדער ענק באפעל איך איבער זאלע נישט עסטן קיין פלייש וואס מען האט
מכשיר געווען מיט מיטוך אויף א פלאץ ווי די סירכא איז מעריף על פי דין
אין איבער זאלע נישט קויפטן פלייש פון א עצה ווי לאנג מען טוט דאס נישט
גוט חוקר ודורש זיין און אלע איינוואוינער פון ארץ ישראל אזוי אויך אלע
אנדערע פלעצער וואס זענען באוואוינט מיט יודען או טערען טערקישען
קעניגרייך זענען מעריף ע"כ.

ג) אין ספר שו"ת דעת הזנה (סי' כ"ב) שטייט פא ענד: איך האב
געהערט אין נאמען פון א לדיק מפורסם ז"ל דאס ער האט
באפוילען די שוחטים, אז אויב מען וועט טרעפטן אויף איין לונג מער ווי
דריי סירכות אפילו זייער קליינע, אין עס גייט אראפ גרינג, איז דאס שוין
נישט גלאט כשר ע"כ.

ד) דער כרחי ופאתי (סי' ל"ט ס"ק י"ג) שרייבט פאלגענד: דער ג"ט
פארקטיגער אין וויכהערליגער פון שטאט פראג, האט נישט
געגעסטן פון א שחיטה וואס האט געהאט א חשש סירכא, און אזוי זאל
אויך נאכטוהען יעדער ירא שמים, ווייל דאס איז א לעצטנס פראגט. פירע
ער אויס דארטען, וואויל איז ענק אינוואוינער פון באמבורג וואס אלע
אייערע פליישען זענען פון בהמות וואס מען האט נישט ממעך געווען די
סירכות, זאל ענק עאקע ווייטער זיין זיס אין אנגעטעם.

ה) צום אויספיר וועלטן מיר ציטירען די הייליגע רייד פין בגאון הלדיק
ר"א פלעקעלם ז"ל א תלמיד מובהק פין נודע ציהודה, ווי ער
פארפירט וועלטען אין נאמען פין זיין גרויסען רביץ דעך נודע ציהודה ז"ל,
וועגען די גרויסע פירלות און מכשולות וואס טיט זיך אפ ציי די סירכות,
שרייבט ער פאלגענד: דער נו"צ ז"ל האט געזאגט מערסטע פלעצער אין
שו"ע איז דער מחבר (צ"י) מקיל, און דער רמ"א מחמיר, א אויסנאם איז די
הלכה פין ממעך זיין סירכות ווי מיר געפינען פארקערט דער מחבר איז
מחמיר, און דער רמ"א איז מקיל הלואי וואלעטען די חכמי ישראל אנגענימען
פארקערט או פסקין ווי דער מחבר טראלדעס וואס רוב פלעצער וועט
אויסקימען מער קולות, ווייל די טערויכלונגען וואס זענען ארויסגעקומען פין

מדריך לכשרות-ולחיזוק הדת

דעם קולא פין רמ"א (סי' ל"ט) דאס מען מעג ממעך און ממשמש זיין סירכות זענען זעהר פיל און וועגען איבער אלע קולות פין מחבר, (תשובה מאהבה ח"ג על ש"ע יור"ד סי' ל"ט בשם רבו בעל נו"צ רבן ומאורן של ישראל).

דא האט איר א דורכדרינגליך בליק פין א שר וגדול בישראל וואס באדויערט מיט לער די מכשולות וואס זענען ענטשטאנען ביי דדיקות הריאה, שוין אין זיינע לייטען, און לויט ווי עס זעהט אויס איז דאמאלטס אויך נישט לייכט געווען פאר די גדולי ישראל אז לוימען די פירלות, הגם עס איז נאך געווען דאמאלטס שנים כתיקונם, און דאס איז בלויז איין קליינע רינגעלטע פין דעם לאנגען קייט פין פארשידענע כשרות פראבלעמען וואס מען שטויסט זיך אהן עאג טעגליך, ביי שחיטות, דדיקות, מליחה כו', וואס זאלען מיר שוין היינט זאגען. (ועיי' לקמן שאלה די אות י, יא, יב).

דאס אלעס איז להלכה ולא למעשה ווייל איך קען מיך בשום אופן נישט צופאסען אז דעם געדאנק אז אפילו איין יוד זאל זיך סומך זיין דאס מינדעסטע אין עניני כשרות העומדים ברומו של עולם, אויף מיין מיינונג, און דער גאלטער תשובה איז גאר מפני הכבוד.

החותם בכל חותמי ברכות
הק' שלום יודא גראס

הא לך לשון קדשו של הגה"צ מהרי"ה אבדק"ק גלינא בספרו הנורא שו"ת מראה יחזקאל (האחרון) שנדפס בבילגורייא שנת תרצ"ה. בענין תקנה תקופא של שחיטת שני שוחטים.

— ד —

סימן מג.

עייך בספר הרמב"ן פ' תבוא דחייב על כל ב"ד להקים הדת בגדרים וסייגים והוא בכלל ארור אשר לא יקים את התורה הזאת. לכן אעתיק התקנות שעשיחי פה למען ידעו דור אחרון לקיים אותם בלי מגרעת כי המה נעשים למיגדר מילתא דאיסורא ובזט"ה. באופן שאין להם התרה.

מדריך לכשרות-ולחיזוק הדת

דבר זה מסוד בידינו מאבותינו הקדמונים גדולי הפוסקים ז"ל לגדוד גדר ולעמוד בפרץ בכל דבר שבקרושה לענינים הנוגעים לדת תוה"ק.

כן סדרו בכל קהלה וקהלה בישראל תקנות וסייגים בכל בתי המטבחים להרים המכשול ולחזק את ברק הבית.

ח"ל הבי"ו ז"ל בהתקנה שהתקין הוא ז"ל ומאה רבנים שעמו. כל עיר שיש בה שתי שוחטים לא יברוק האחד הסכין או הריאה מבלעדי השני ונעשה בגזירת נחש ע"ש ובתבו"ש ז"ל הטעם טובים השנים מהאחד. פה עירנו אמנם נתרופפו עמודי התקנות ברבות הימים ונתקלקלה השודה ורבו המכשולות.

אנחנו חתומי מטה כחדא הוינא עמדנו על מרוכה זו ואחרי בידוד דברים עשינו את התקנות האמורות להלן.

(א) מדי יום ביומו טרם התחילה השחיטה חובה על השו"ב להראות סכיני להשו"ב חבריו ואסור לו לשחוט גסות או דקות או עופות אם לא הראה את סכיני לחבריו ונמצא יפה.

(ב) בכל בדיקות הריאה או המסס חובה על שני השו"ב לעמוד ביחד בצוותא חרא ואסור לו לאחד לבדוק הריאה או המסס בלי חבריו ע"ג.

(ג) אידע בדיקה בשעה שאין בעיר דק שו"ב אחד חובה על השו"ב להודיע להביד"צ והבי"ד יבררו להם עוד משגיח אחד וכן בבדיקת סכין.

(ד) בהמה שאידע בה ריעותא בין קודם השחיטה בין אחר השחיטה אסור להשו"ב להודות בעצמו. וכן כל מידי דאיתא בשאלה הן שאלת הריאה. המסס דומיהם חובה על השו"ב לשאול להחכם שבעיר הוא הביד"צ.

(ה) אם יעברו השו"ב"ם על אחת מאלו התקנות דשות ביד הבר"צ להכריז על הבשר אפילו הכשר על פי דין כי טריפה הוא למיגדר מילתא. והעובר ענש יענש כאשר יושת עליו הבי"ד עפ"י דתוה"ק.

כ"ז נעשה במותב ב"ד וז' טובי עיר מהקהל ונתקן באוהיו"מ גלינא ועש"ק י"א תמוז דהאי שתא תרפ"ב לפ"ק.

הק' יחזקאל הוכבדג דאבר"ק הנ"ל

חותם דקהלה וחתומת ז' טובי עיר

„העתקה מהרה"ג אבר"ק לבוב“

(ז) התקנות של בי דינא דבא דעיר גלינא היה למראה עיני וישרו בעיני עד למאוד לכן הסכמתי אנכי ג"כ להתקנות הנ"ל. ואם לא יהיה בעיר דק שו"ב אחד מחויב השו"ב הנשאר להודיע להבי"ד דשם והם ישלחו מי שיש לו הדעה מהשו"ב ומהחכם כי הוא בקי בבדיקה ובהלכותיה. ולהשומע יונעם ותבא עליו

מדריך למשרות ולחיזוק הדת

ברכת ה' ובטוחני עוז בדי' כי השו"ב דקהלה הנ"ל החרדים ע"ד ה' לא יעברו ח"ו על תקנות הנ"ל וחפץ ה' בירם יצליח.
 ע"ז באעה"ח מוש"ק לסדר ויחי תרפ"ט לפ"ק פה לבוב.
 הק' יצחק ציף האבד"ק לבוב
 מקום החותם

נ"ב. נדפס כעת שו"ת בית דוד מהגאון אבד"ק סטאניסלאב ושם בסי' מבואר ג"כ דהעומד השני צריך שיהיה לו הסכמת כי הוא בקי בענינים האלו כי מחמת שיש הרבה רבנים או דיינים כי לא בקיאים בסכיני שחיטה ולא ידעו ולא יבינו בבדיקת הריאה ובכך ל"מ מידי עמידתם בזה.

„העתקה“

(ז) בהתאספנו יחד אנחנו ח"מ עשינו תקנה כי אסור להם להקצבים דפה להוציא מבית המטבחים שום בשרש כשר עד אשר יהי' עלי' החותם, כשר" מהמשגיח ונאמן דפה ואם ימצאו בשר בהחנות למכירה בלא החותם הנ"ל אז הבשר הוא טריפה למיגדר מילתא.
 ח) ביום השלישי מהשחיטה צריך להריח הבשר בבוקר אף דמישלם ג' מעל"ע לעת ערב.

בעה"ח יום ב' שופטים תרצ"א פה גלינא.

הק' יחזקאל ראבד"ק הנ"ל

הק' ארי' הלוי גוטסמאן ח"ב מהרי"א אבד"ק.

גם חותם משני שובי"ם ועוד ג' בע"ב.

(ט) תקנה מהגאון המפורסם מוה"ר דוד מפאמארין ז"ל בעהמח"ס מראה כהן, וס' אהבת דוד ויהונתן על חו"מ שהיה אב"ד בעירנו ותיקן שלא לקלוף הסרכות מכבשים וצאן. ודינם כמו בנמצא סרכה בעגלים שהוא טריפה אף בסרכא כ"ש.

(י) ומי שבקי בזה ידע כמה גדולים דברי חכמים שאמרו אשרי מי שלא אכל מסרכא כל ימיו עיי' כר"ו סי' ל"ט.

(יא) כי דבר זה הוא פושט צורה ולובש צורה. בימי הב"י הוא נקרא בשם מיעוך הסרכות" ובאו אח"כ גדולי האחרונים והחליפו את שמו על קליפת הסרכות" ועתה בעו"ה ניתוסף לו שם חניכה, ניתוק הסרכות" האסירה עפ"י דין, (ועיי' לעיל שאלה ג' אות ה').

(יב) לכן מי יתן והיה לבכם מהרבנים די בכל אתר ואתר ליראה את ה' וידעו מה העת שואל מאתם. ויהיו עיניהם נשואות כלפי פנים להשגיח במילי דמתא. ויבקרו את בית המטבחים עכ"פ פעמים בשבוע לעצור בעד הרעה הנשקפת עלינו כי בעינינו ראינו את כל הגזירות קשות ורעות המתרגשות לבוא בעולם הוא בעו"ה רק למען העון הזאת (עיי' ח"ב בפ' החודש).

רבותי! אבקש סליחה ומחילה ממעלתכם על כי אנא זעירא מן חבריא ארהב בנפשי עוז להגיד דברי חוכחה קבל הגאונים הגדולים שיחי אשר קטנם עבה ממהני, נפשי ידעת מאד אמת כי הצדק אתכם.

אך כפרו נא! כי אנכי הרואה אשר עבדתי זו עבדת הקדוש שנים רבות בבית המטבחים בעיר הגדולה. ואתמחי ובקי אני ואדע כל צעדי ופרטי הדברים האלה עד גמידא. ובפרט בימים האלו מחמת גזירת השחיטה לא איתכשר דרא. וחוב קדוש על הרבנים שיהיו עיניהם נשואות שלא יבוא בשר פיגול ח"ו בפי עם ישראל ויקבלו האמת ממי שאמרו.

אחתום כעת הספר הנוכחי כי זה יהיה שמי וזכרי לרור דודר גם בעלמא דקשוט לא אכחר ולא אשקר ח"ו ואגיד את האמת כמו שהוא. ואקה כי הרבנים אשר יראת ה' טהורה מרחפת על פניהם יטו אחזן קשבת לקול תחנוני. ואולי אהיה ממצדקי הרבים כי לא ישלוט בי כל עון ח"ו ולא יאונה אלי רעה בעלמא דאתי. אמן.

המחבר

תקנות גדרים וסייגים בענייני שחיטה ובדיקה אשר יסד הגאון האמיתי רבינו משה חריף זצ"ל, ומשנ' למלך מרנא הגאון ר' עקיבא איגר ז"ל (בעל משנת דרע"ק), הכתובי' בפנקס הגדול דקהל פ"ב יצ"ו.

בהתאסף ראשי עס יחד, ה"ה האלופים קליני' רו"ט ועה"ק צליווף הגאונים, שני המאורות הגדולים, האצ"ד, ויש מתיבתא וצ"ד הלק דקהלתנו יל"ו. הוו יחזי ועייני צמילי דמתא מענין לענין, עד שהגיעו לאותו ענין, צנידון השוחטים המלווי' אלל השחיטה, מזקה מפי החצורה, מנויה וגמורה, בגזירת עירין וצמאמר קדישין פתגמא פתגם המלך ז' מלכותו של עולם זה יהי דבר המצ"ח לזבחי הזבח מהיום ההוא לחוק ולא יעבור כתיב. — ראשון לראשונים מכלל דאיכא אחרונים. — השוחטים הנ"ל אל ירום איש את ידו לשחוט או לצדוק שום עגל וכזב צהיותו לצדו, כי אם א' מחביריו השוחטים עומד על גבו ורואה במעשיו שהוכשרו

מעיקרו עד סופו, ואל"ל זו צנהמה גסה שכבר מוזהרין על ככה וככה עיכובא, שוב שנית אין מחזירין אלא למחזרין שהשוחטים לא יסמכו א"ע בגסות וצדקות צדיקה הריאה בהושעת ידיהם לפניו לצד, כי אם דווקא בהולאת הריאה חולה ולמראה עיניו יצדוק יפה יפה, וכל המרבה צדיקות הר"ז משובח, עוד זה שלישי, השוחט צעקה וכו' זה יאל אחרונה, באשר השוחטים כבר מחזרין ועומדי' באזהרות שניות ויתד תקועה הוא להם שמחוייבים לפחות פעם א' בחודש בכל חדשי השנה לצא לפני צד"ל להראות סכינים לחכם ולהסחכל בקנקנס שלא שכחו דבר א' ממשנתם, זכנ עשו חכמי' חיזוק לדבריהם ותקנת' לתקנת' עבדי' שאם שוחט א' מלא לחזירו השוחט ששחט שום דבר הלריך שחיעה אם צבית או צרוצת, ואומר לו הראיני סכיך, אזי מחוייב השוחט להראות לו סכיניו, ואל יסרב צאותה שעה, ובאם ח"ו שוחט א' יראה מחזירו דבר שאינו בגון צענייני שו"צ שיאל מתח"י דבר שאינו מתוקן, יהי זהיר צרוחו מלדבר בו סרה ולגלות קלונו לעיני העם, רק שמחוייב לצא מיד לפני צד"ל ויאמר אנכי הרואה כזאת וכזאת עשה חזירי צלי גשיאות פנים והעלם דבר ולא תגורו כתיב, ואם לא יגיד ויודע הדבר ע"י אחרים ענוש יענוש השוחט ההוא המתעלם, זכנ אחם שוחטים חרדו לדבר ה' פנו דרך הרימו מכשול מחוך עם ה' אלה, תנו לצבכם לחקור את כל כללות ופרטות ואזהרות ועונשים האמורים כאן הם להזכיר כי לא להזכיר באם שידע הדבר אפילו ע"י ע"א נאמן באיסורי' אשר ראה או ידע ששום א' מהשוחטים הנ"ל אשר לא יקום ועבר אפילו על א' מכל אלה משפטו חרולה להעביר אותו השוחט מעבודתו, וכיון דנדחה שוב אינו חוזר ונראה לעולם.

— כל הנ"ל יאל מאתנו באסיפה הנ"ל כדבר הנאסר צמנין. — היום יום ד' יו"ד מרחשון תקט"ז ל' פה ק"ק פ"צ.

הק' משה צמוב"ר מאיר חונה פק"ק פרעשצבורג.
הק' עקיבא איגר מה"ש, (חותם הצד"ל וקהל).

העתק מספר „ברית מטה משה“

הנה הואיל ואת' לידן ענין זה באתי להזכיר מעון הרע הזה שעדיין הצטרף בין שנינו שאכלנו נבלות וערפות עד כה שהיה גדול המכשלה הזאת בישראל שהרבה שוחטים אין להם הרגשה והרבה מהם מקילין בדבר וממהרין לבדוק ופשיטא לאחר שחיטה אינם בודקין הסכין רק דרך העברה בעלמא בלי כוונות הלכ מחמת שמוכן לפניו הרבה לשחוט ואינו צדדי שיעשה בזמן קלר והמלאכה מרובה, ופשיטא מחמת שמעייפים ומיגעים ידם כצדים עליהם מלבדוק סכינים יפה ושוחטים בסכין א' הרבה עד כי חדל לספור כי אין מספר מכל התלואות ומקרה רעות שקרה עד כה וגדול עוונותם ע"י שמחלו חכמים על כבודם והעמידו להם על חזקתם דכל ישראל בחזקת כשרות עומדים מן הסתם, ועכשיו שאיתרע חזקתם ראינו למפרע שדבר זה החריב את ביתינו אשר עדיין לא נצנה צימיו והשכינה בגלות עדיין צטונינו, וכאשר נמלא כמה קלקולים אשר אין להעלות על הספר כי קלר היריעה מלהשחרע. ואם יאמר האומר אם אלו ילאו מחזקת כל ישראל מי עומדין בחזקת איסור מ"מ למיחוש מיכוו צע, מחמת שצריך להיות מחון גדול ולדקדק הטיב והמלאכה כצידה עליו כאשר מלאנו שכולם אינם מדקדקין צטבור זה, וצפרע צשחיטת הכצשים מחמת אמרו קרוב הדבר לפשוע ולקלקל ומחמת שיש להם לשחוט הרבה אינו מדקדקים כ"כ וממהרים לשחוט וקרוב לוודאי שמאכילין נבלות ועריפות כאשר נחצרו ומי שיהי' מותמ' צדבר ולומר מה גבר בצוברין ומה יום מיומים ויקל צדבר הזה צוודאי מנהג ומעשה אבותיהם בידם ששוחטים את דבריהם לאמר מי יתן לנו לאכול בשר וא"ת וישעמו אלא וישחטו שהיה נחייצו שונאים של ישראל כליה על צצקשו לאכול צשר תאזה היינו צשר נחירה ואצותינו חטאו ואינם ואנחנו אם נעשה כמעשיהם לא עובים להיות נלכדים צעונם ח"ו ואוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום התוכחה: ואין לנו פה לדבר ומי יוכל להגיד ולספר מה שעצר עלינו עד כה שגרמו לנו השוחטים כמה רעות ולא ידעו ששחטו לעלמם צסכין פגומה כמו כן יהיה מיתתם צכלל נצילה וערפה לכל הוא הקליפה רחמנא לילנן תשליך אותם, ומוכרח להיות מגולגל צכלצ ע"כ שימו אל לצם עונש גדול הרע הזה ויחשצו שכם כנגד העצירה, ולראות שתמיד יהי' יראתו של ית' על פניהם ומהי' ומישראל יהי' ג"כ נקיים ולהראות סכינים לחכמים צדורם לפני השחיטה ואח"כ צכל צצוע וצצוע ואז תצא עליהם צרכת עוב ויזכו לרצ עוב הצפון ליראיו. ועכשיו ת"ל שמענו שבכמה קהלות קדושות במדינת

אשכנז העמידו כשרים ונאמנים בשעת שחיטה כדי לבדוק תיכף אחר שחיטה ולהראות סכיננו לפני שחיטה לחכם גס פה ק"ק צללין ראה הרב כמופג הישש והזקן אצ"ד ור"מ נר"ו לגדור גדר לפני לאן קדשים שלא יסתאבו את נפשם ח"ו והסר המכשלה הזאת מישראל עד כי חדל לספור כי אין מספר, ע"כ הירא וחרד לדבר ה' ויש צידו לתקן יראה שלא יתלה אשמו בראשו ואף למי שאין בידו למחות עכ"פ הרי בידו שלא לאכול בשר כי אם עפ"י תקנה הנ"ל ואף שלא ימצא בשר לאכול אפי' בשבתות ובי"ט אל יקל בעבור זה ח"ו דקרוב לודאי הוא שיאכל דבר איסור לפעמים, ע"כ ישים אל לבו זה תולע ורימה ובתכלית יהי' מרה, ע"כ אל יתבייש מפני אדם וכו' ויקדש את עלמו צמותר לו ולא קדוש יאמרו לו, מה קדוש לעולם קיים ויזכה צדיקת ירושלים צמחה צימיו אמן סלה. עכ"ל ס' צרות מטה מטה הכ"ל.

ועוד בענין הנ"ל בזה"ק שם (דף מ"ב ע"א) ר' יצחק אמר כל מאן דאסתאב בהו כאלו פלח לעבודה זרה דאיהו תועבת ה' וכתוב לא תאכל כל תועבה, מאן דפלח לע"ז נפיק מסטרא דחיי, נפיק מרשותא קדישא ועייל ברשותא אחרא, און מאן דאסתאב בהני מיכלי נפיק מסטרא דחיי ונפיק מרשו קדישא ועייל ברשותא אחרא, ולא עוד אלא דאסתאב בהאי עלמא ובעלמא דאתי עכלה"ק.

יהרד האיש וילפת בראותו דברי קודש תוזה"ק, בגודל פגם הנגרם בנפש אדם האוכל מאכלות אסורות דאתדבק בסטרא אחרא ר"ל, ורוח הטומאה שורה עליו, ומראה עצמו כאילו אין לו חלק באלקי ישראל ח"ו, וצריך להשמר ולברוח אפי' מן הספק שלא יכשל ח"ו בוודאי.

והנה כל בר ישראל שיש לו מוח בקדקדו, יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים, או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי, כי הנה אם דבר זה יארע, היקל אדם על עצמו לאכול ממנו, אם ישאר לו בו איזה בית מיוחד, ואפי' חששא קטנה ודאי שלא יקל, ואם יקל לא יהי' נחשב אלא לשומה גמור, אך איסור המאכל כבר ביארנו שהוא ארס ממש ללב ונפש הישראלי, אם כן מי איפוא יהי' המקיל במקום חששא של איסור אם בעל שכל הוא, ועל דבר זה נאמר (משלי כ"ג ב') ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה, עכ"ל המסילת ישרים.

מדריך לכשרות ולחיזוק הדת

רב גדול בישראל מאכיל טריפות

אם הרב אינו משגיח על השייב כראוי וסומך עצמו על חזקתו
הוי הרב בכלל מאכיל טריפות לישראל חס ושלום ונתפס בעונו וישע"ת
לרבינו יונה זצ"ל.

ע"י בשר פיגול יצאו מהדת

אין עבירה כמאכ"א שמטמטם לב הישראלי ובעוה"ר ע"ז יצאו
מן הדת כמה קהלות בארץ לועז ע"י השו"ב הקלים שאכלו ונחפטמו
בטריפות וגברו עליהם רעות זרות עד שפקדו ונאכדו מתוך קהל הקורש
(ר"ח ח"א סי' ז', רכ"ח סי' א' ס"ק פ"ג).
מערכת הס"מ שלא לפתות כל יחיד, רק מעמיד שוחטים בכ"מ

מסיטרא דילי ועי"ז הכל ברשותו

עתה התחכם היצה"ר שלא יצטרך לילך ולפתות וללכוד ברשתו
כל יחיד ויחיד, רק יחיד אשר רבים נכשלים בו, והוא שמעמיד שוחט
בעיר מסיטרא דילי המאכיל טריפות לרבים וכולם נלכדו ברשתו (תולדות
יעקב יוסף נשא ד"ה העולה).
**מלך זקן וכסיל יושב על כסא של ג' רגלים, חזנים, שוחטים,
סופרים**

המלך זקן וכסיל (הוא היצה"ר) יושב על כסא של ג' רגלים,
רגל א' החזנים המוליכין מחוץ למחנה תפלות כלל ישראל, רגל ב'
שוחטים המאכילים נו"ט לבני ישראל, רגל ג' סופרים הזכותין תפילין
ומזוזות פסולים, וחו לא צריך לכלום (שו"ת חת"ס או"ח סי' ד"ה).

שוחט כשר אליהו בעיר, שוחט רע מה"מ בעיר

לה) אם השוחט יד"ש כרבעי אז אליהו הנביא בעיר, ואם אינו כהוגן
אז מלאך המות בעיר (אמרי צדיקים, דברי גאונים עמוד ה', וכס' שמחה
בבשר בפתיחה פי' בזה דבר נפלא מה שאחז"ל כלבים שוחקין אליהו
בעיר כלבים בוכין מה"מ בעיר, דהיינו כשהשוחט יד"ש אז הכשרות
לאכילה והטריפות להכלבים שזה מנת חלקם כמש"נ "לכלב חשליכון
אוהו", וע"כ שוחקין, וא"כ הר"ז סימן שאליהו בעיר כיון שאכילת הבשר
כהוגן, אבל שוחט שלא כהוגן מאכיל נו"ט לישראל ח"ו אז גוזל חלק
הכלבים וע"כ בוכין, ואז מה"מ בעיר).

מעשה נורא שאירע בפלאוואקיי מקצב שה' מאכיל טריפות ח"ו

ידוע המעשה הנורא שאירע בתקופתנו לפני כארבעים שנה במלא-
וואקיי כישוב סמך לזוישניין, שהקצב דשם הוי בוכר לאחד
מחשוכי בעלי הבתים ולכסוף נחלה במחלה מסוכנת ואז קרא לפני
גפסתו את הדיין של הקהלה והודה לפניו שהרכה שנים סכר בשר
טריפה לישראל ואמר שזה בשר כשר, ואח"כ מת. וכשהתברר קדישא
התחילו לחפור הקבר נתמלא הקבר עכברים, ורצו להבריא את העכברים
ולא יכלו בשום אופן, והפרו קבר אחר וגם זה נתמלא עכברים, וזרקו
לתוך הקבר קט ועצים ועשו טריפה גדולה ושםנו קלות בכי' וסרוב
פחדו כרעו ששם התבריא קדישא ואח"כ שוב נתמלא הקבר עכברים
ובאו לפני הרב ושאלו אותו מה לעשות והשיב שישיכינו את הסת
כך בקבר ושמו את הסת בתוך הקבר מתוך ככיות על החרפה של הסת
ותקף שהשיכינו אותו בתוך הקבר התנפלו עליו העכברים ואכלוהו
כולו רח"ל. המעשה הזאת נתפרסמה בכל המדינה ורבים עשו תשובה.

מדריך לכשרות-ולחיזוק הדת

באנו לסדר מה בין בשר בהמה לבשר עוף וממנו יראו כי הנמנע מבשר בהמה שומר מצוות נפשו ונפש ביתו וניצול מעשירות חששות רציניות. נעשה ע"י צוות שוחטים ומומחים:

בשר עוף	בשר בהמה
סכינה קטן וקל בניקל להעמידה חד וחלק כדבעי.	(א) יש לה חליף גדול מאוד שקשה להעמידה חד וחלק, כשנפגם, ונסיון גדול לטרוח להחליקה ביש לה פגם קטן.
בדיקתה קל מאוד בלי קישויים-וכל נער יבדקם. ואין לה אורך רק קצת.	(ב) בדיקתה כהוגן קשה-לרוב חריפתה וגם צריכים לבדוק אורך גדול, והרבנים מפקחים מתייראין לדחוק הציפורן היטב על הסכין מחמת חריפתה.
אין בודקין אחר כל עוף-הסכין קצר-הבדיקה ניקל-ואינו מזיק הצפורן.	(ג) שוחטים העוסקים בשחיטת בהמה צפורנם מתקלקל בזמן קצר כיון שבודקין אחר כל בהמה ממש, סכין חד וארוך ושוחטים בהמות למאות בכל יום.
העוף צוארה נקי ואין שום קלקול.	(ד) צוארי הבהמות מלוכלכים - בפרט בימות החורף - בחול ועפר (ונשאר לכלוכית גם אחר הדחת הצואר במים) ופוגם הסכין מיד והשוחט צריך לנצל זמן שניתן לו לנוח בין שחיטה לשחיטה (שלא

בשר עוף	בשר בהמה
	<p>יהי' עיף) להעמיד סכינים, ולפ"ן עובדים כמ"פ ח' וט' שעות רצופים-חלק בהשחיטה-וחלק בהעמדת סכינין.</p>
<p>לא שייך אצל העוף כלל.</p>	<p>ה) בשחיטת בהמה מדקדקין לשחוט לצד מעלה כל מה שיכול שלא יפול הרבה בשר לחלק הראש, וגורמת הגרמות כידוע.</p>
<p>אצל העוף תופס הראש בידו ומרגיש אם נדה העוף ויש לחוש לשהייה או דרסה.</p>	<p>ו) בשחיטת הבהמה אין השוחט תופס בידו רק הסכין לא הבהמה וקשה להרגיש לפעמים שהייה ודרסה, (ועי' שמ"ח ואחרונים).</p>
<p>אצל העוף זורקין העוף הקטן לקופסא המיוחדת לטריפות ונפרד כולו משאר העופות.</p>	<p>ז) אצל הבהמה כאשר נתנבל אצל השחיטה, או מצאו טריפה לאחר השחיטה נצרך זהירות יתירה שלא יתערבו החלקים הראש בין הראשים הכשרים, גוף הבהמה עם השאר ועוד, כי כל חלק ניתנת למקום אחר.</p>
<p>לא שייך אצל עוף.</p>	<p>ח) אין סכינים נפרדים-לחתיכת חלקים שמחובר שם חלב ולשאר צורכי חתך (ובחולין-הטבח צריך ג' סכינין).</p>

בשר עוף	בשר בהמה
<p>י"א שאין שחיטתה מה"ת רק מדרכנן (עי' כנה"ג סי' כ"ט וב"ח ופמ"ג ר"י ה' שחיטה).</p>	<p>ט) שחיטת בהמה מה"ת לכו"ע.</p>
<p>בעוף השוחט תוקף אגודל ורואה היטב היטב שחיטת ב' הסימנים עד שא"א לפקפק עוד.</p>	<p>י) בדיקת הסימנים לאחר שחיטה אם נשחטו רובן וצריכין להרגיש ביד וגם לראות בעינים אם נשחטו עכ"פ רוב ב' הסימנים ובבהמה מיד אחר השחיטה שוטף דם ממקום השחיטה בשטיפה מרובה עד שא"א לראות בעינים (ועכ"פ קשה מאוד) וגם הרגשה שביד נעשה בזמן ששטף גדול של דם שוטף על ידו והשוחט ממהר מאוד מטעם זה בבדיקה, (עי' שמ"ח סי' כ"ה, ועי' ט"ז שהביא בשם המהרי"ל, ועי' בתורת זבח, ובזבח שמואל, ועי' שו"ת כ"ס סי' י"ד עיי"ש).</p>
<p>כמוכן שלא שייך אצל עוף.</p>	<p>יא) גוף הבהמה — הוא דבר הגדול וכבד מאד (לערך ח' מאות פונט-עד אלף, ויותר) ואצל הרבה מקומות (לפי מעטאד"ע של השחיטה) יכול הבהמה להכביד באמצע השחיטה חלק שלמעלה מן הסכין על הסכין וגורמת</p>

בשר עוף	בשר בהמה
	<p>שהייה ודרסה, (עי' שמ"ח סי' ר'), זבחי רצון, שו"ת הרד"ם חיו"ד סי' ב', דרכ"ת סי' כ"ד, המנחת הזבח סיים ועלול עיי"ז לבוא לידי כמה חששות עיי"ש.</p>
<p>לא שייך בעוף.</p>	<p>(יב) בכמה מקומות הבהמות נשחטין תלויין ברגלים למעלה והראש למטה וגוי אחזו בראש בעת השחיטה, ונקרא "שחיטה תלוי" ויש הרבה פוסקין האוסרין זה (עי' פקודת אלעזר וש"א ושו"ת אגרות משה).</p>
<p>לא שייך בעוף.</p>	<p>(יג) לאחר השחיטה עד שמגיע הבהמה למקום בדיקת הריאה נזרק ממקום למקום ע"י הגוים והרבה פוסקים חוששין לניתוק סירכות, (עי' שו"ת מהרש"ם, שכט הלוי, וש"א).</p>
<p>לא שייך בעוף.</p>	<p>(יד) גוף הבהמה נחלק ונחתך לחתיכות הרבה ואם אצל בדיקת הריאה רואין שבהמה זו טריפה מצוין שבחיפוש אחר חלקי בהמה זו הנטרף טועין ולוקחין אחרת</p>

מדריך לכשרות-ולחיזוק הדת

פה

בשר עוף	בשר בהמה
	והנטרף נשאר במקומו בחזקת כשר.
<p>אין מחויבין לבדוק ריאה של עוף, וגם אם כודקין כרגע אחד יבחין הכל.</p>	<p>טו) פראבלעמען מרובין עם בדיקת הריאה, בדיקת פנים, ובדיקת חוץ-כמו החיפזון והבהלה-ידיעת המלאכה על בורי' - טירדת הגוים הצועקים נא! נא! מהר! מהר! שנתעכבים במלאכתן. ע"י הבדיקה-זכרון הסירכות בעל פה, ועוד.</p>
<p>לא שייך אצל עוף שכל עוף חי מחירו 25 סענט ועוד פחות מזה.</p>	<p>טז) אצל הבהמות נסיון גדול להטריף הרבה (במקום צורך) כיון שא"א לשחוט במציאות כמות גדולה בשעה אחד (פי' ב' מאות בשעה וכ"ש יותר) וגם הריעותות מצוי בהו כמו סירכות בריאה, שחיטה שאינה מהוגנת (מחמת לכלוך הצואר-וגם קושי השחיטה הגורמת לכך) יתרות בכית הכוסות, ובעה"ב צועק מרה כאשר מטריפין הרבה.</p>
	<p>יז) לדעת הדע"ת בשם כת"י הב"י בשם ב' מאות גדולים שבשחיטת כל בהמה יהיו עומדים ב' שוחטים</p>

בשר עוף	בשר בהמה
<p>בעוף הוא רק הידור לכתחילה ולא לעיכובא</p>	<p>ושניהם בודקין הסכין- ושנים בודקין הריאה ואינו עפ"י רוב (ודבר זה גם להחת"ס, מהר"ם שי"ק, ד"ח, הפלאה, ועוד).</p>
<p>ולא בעוף</p>	<p>יח) לדעת הגרש"ק (בתקנותיו) אסור לבעל השור להמצא בכתי מטבחים ששוחטין ובודקין שם.</p>
<p>לא כן בעוף.</p>	<p>יט) ההשגחה אינה מעולה כ"כ כי כמעט כל הרבנים אין להם הבנה במה שרואין, ולהיות משגיח טוב צריך ללמוד בפועל מלאכת הבדיקה כמי שרוצה להיות בודק (שוחט ובודק זקן שעוסק במלאכה זו כשלושים שנה).</p>
<p>לא שייך כמובן</p>	<p>כ) השגחת הרב אצל שחיטה כאילו אינו דגם בזה א"א לו להיות מבין גמור דק בלומד ה' שחיטה ועסק בה בפועל ידיו ממש ובאותו הסיסטע"ם שעוסקים היום (גם זה מפי הנ"ל) (ועיין לק' בקו' שמירה טובה באריכות בזה ותבין).</p>

מדריך לכשרות-ולחיזוק הדת

פז

בשר עוף	בשר בהמה
לא כן בעופות	<p>(א) ההמסס ובית הכוסות צריכין כדיקה דמועט המצוי למצוא יתידות תקועות כהן.</p>
לא שייך בעופות	<p>(כב) ניקור החלב הנזנח ונפרץ מאד בעווה"ר כפרט בארה"ב, (והוא כרת דאורייתא).</p>
<p>לא שייך בעופות</p> <p>בעופות שמצוי גם בית השחיטה סמוך ונראה למושב בני ישראל מצוי יותר מבקרים והולכים, מאותן הנותנין השגחה על חנות.</p>	<p>(כג) אצל שחיטת הבהמות יש איזה רבנים מיוחדים ההולכין מזמן לזמן לראות (לפי הכנתם) אבל החנות (בוטשע"ר) שיש עליה השגחה מרב פלוני אין הכוונה שראה רב פלוני השחיטה וכדיקה דרוב מהם לא דרכו על מפתן בית המטבחים, ואפילו דרכו הי' רק חד פעם -דיש טלטול הדרך גדול שהמקום רחוק, וגם אין מבינים הרבה, והסומכין עליהם כמפקחים על השחיטה טועה מאד שהשגחתם רק על מליחה והדחה הנעשה כחנות.</p>

בשר עוף	בשר בהמה
לא כן בעופות	<p>(כד) בזמן הזה אין רוב בהמות כשרות ובטל חזקת ימי קדם שרוב בהמות כשרות (בנ"י חודש אדר דף צ"ט ע"ב, שו"ת התעוררות תשובה ח"א סי' ק"ז).</p>
<p>בעופות יכול לקנות עוף שלם שעליה חותם הנחתך לאחד השחיטה.</p>	<p>(כה) ענין חותם על הבהמה אינם באופן נעלה כי בבית המטבחים נחתם על חתיכה גדולה (של כמו 200 פונ"ט) חותם שהוא כשר, וכאשר בא לחנות נחתך לחתיכות קטנות למכירה וליכא חתימה עליהן וכאשר נכנסין לחנות ליקח בשר צריכין להאמין לבעל החנות (הנוגע במסחרו).</p>
בעופות אפשר למצוא.	<p>(כו) קשה מאוד למצוא כשר לכו"ע (פלא יועץ אות טרף).</p>
<p>רוחות קדושות נושבות בעוף (בעל הקנה בטעמי המצות מועתק בקסת סופר סי' ב' סק"ד).</p>	<p>(כז) נקרא בשר תאוה ומגשם אוכליה בימות החול (כתבי האריז"ל).</p>

כח) האוכל בשר בהמה, אוכל גם דברים הנעשה ממנה כמו וואַרשט״ן, סאַלאַמי -פּאַסטראַמי, וידוע לכל מי שדרך קצת על שרי הכשרות כי כל דבר המעורב ואין רואים תערובתה בעין חמור יותר כי אפשר לערב שם דברים המותרים רק מטעם שעת הדחק, ואילו הי' יודע הי' מתנזר ממנו, ולפעמים גם מתמאס.

ודברים הנ"ל נעשין (כפי שהעידו העוסקים וכן מרגישין בטעמו) משומן הבהמה ושם חשש החלב גרע הרבה יותר כיון שנעלם מן העין (כמובן) ונותנין בו כל מיני עסולת של בשר ושומן וגם דברים חריפים לצבוע אדום שיהי' נראה כרטוב (פרי"ש בלע"ז) ועי' בשו"ת מנחת יצחק תשובה לענין ווארשטע"ן שמאדימין אותו בזכוכים קטנים שחורים הגדלים באפריקא שמייבשין אותן וכותשין אותן והפודע"ר נותנין לתוך הקדירה בעת הבישול, והרופאים הנאמנין צועקין שמזיק מאוד לאיצטומכא וכרס, ועוד.

לחתימת הענין

ניצול מעבירה בשוגג

מי שלא יאכל בשר בהמה כל ימות השבוע ינצל מעבירה אפילו בשוגג (ש"ע האריז"ל).

לצאת לכל הדיעות-וכן מנהג אנשי מעשה

קשה מאוד למצוא בשר בהמה הכשרה לכו"ע, וע"כ יש לי הנאה גדולה מחסידים ואנשי מעשה שמדקדקין שלא לאכול בשר בהמה (פלא יועץ או' טרף).

הרוצה לצאת מכל החששות ידקדק שלא לאכול רק בשר עוף ולא בהמה, כי המכשולות מצוי בהן מאד (שלחן הטהור להגה"ק מהר"א ראטה זצ"ל בעמ"ח שומר אמונים, טהרת הקודש, ועוד).

במאכלים יחמירו כדעת פוסק אחד

במאכלים ידקדקו להחמיר כפוסק אחד אפילו כל שאר הפוסקים סוברין להקל (סי' האריז"ל לר' שתי מובא בישועות חכמה עמ' ס"ד וכע"ז בצוואת השל"ה לבניו)

הרופאים מזהירין ממנו

הרופאין מעירין כי בשר בהמה שכזה"ז שאינו טבעי (כי נזרקין בזריקות שונות לנפוח הבהמה בזמן קצר אחר שנולד שיהי' גדול פי כמה ממנו) עלולה להביא חולאים ופגעים רעים על האדם, ובתוכם חולי הידוע רח"ל, וד' ישמור עמו מכל רע.

פרישות ממנו סימן אבילות על חורבן הבית

בזה"ז שמוחינו ולכנו אטומים מלהרגיש בצער גלות השכינה ולהצטער בעומק לב על חורבן הקודש והמקדש, מה נעשה למאחז"ל כל שאינו מתאבל על חורבנה אינו זוכה לראות בבנינה ואף שמתענין בתעניות שתקנו חז"ל זהו ג"כ נעשית כמצות אנשים מלומדה, ולהתענות כל השנה תש כוחנו, ומדחז"ל "כל מי שלא נכנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו נ' ג"כ שחוב עצום מבלי להסיח דעת מגלות השכינה וצערה על בנים שגלוי מעל שלחן אביהם, וכ"נ מדברי חז"ל ברכות רי' פ"א שהשכינה מיללת ע"ז ג"פ בכל יום, וכך מזוה"ק וכתבי האריז"ל שאריכו מאד בה... לכל בר ישראל לקום בחצות הלילה ולהשתתף בצער גלות השכינה ואיפסק בשו"ע סי' א', ועי' גם בסי' תק"ס הרבה דברים לעשות שלא להסיח מצער חורבן הבית. ומצאתי תקנה מעט, ומרובה הוא לפי ערך הדור (כמבואר בשער הקדושה לרח"ו דהכל נחשב לפי הדור) להתנזר עכ"פ מבשר בהמה שמראה לצער (וכמו דקיי"ל בענין בין המצרים) וגם מייך כל ימות השבוע ויכוון להדיא לכוונה זו ויעלה לדיח ניהוח לפני ד' (סודי הדברים פ' תרומה עה"כ ועשו לי מקדש ד"ה ולגודל).

בראשית חכמה שער הקדושה (פרק ט"ו) כתב וז"ל: כי המאכלים הטמאים שהזהירה לנו התורה מהם, שורה עליהם רוח חיצוני וטמא, ולכן האוכל אותם מטמא נפשו, ומראה על עצמו שאין לו חלק בקדושה ולא באלקי ישראל, כי הדבר הטמא נעשה חלק בעצם האדם, והנפש מתלבשת שם, נמצא שהוא מטמא גופו, ומטמא נפש המתלבשת בו, וזה שכתב בזה"ק נפשי' וגרמי', ולכן ראוי להחמיר האדם על עצמו במאכלו, שלא יהי' בו צד איסור כלל עכת"ז ז"ל.

ש י מ ו ל ב

עס איז כדאי צו באמערקען דאס וואס א סאך מענטשען טועהן זיך פארזיכערען אויפן פארלעסליכקייט פונעם בעל בית ווייל ער טיילט צדקה מיט א ברייטע האנד וכדומה, הגם דאס איז א געוואלדיגע מצוה, אין וואויל איז זייער חלק אין די מצוה, אבער דאס צייגט נישט איבער די נאמנות פון דעם יוד אין זאכען וואס האבען צו טוהען מיט כשרות.

אויף דעם וועלען מיר אייך ציטירען די שוידערליכע פאסירונג וואס האט פאסירט דא אין אמעריקע פאר בערך 40 יאר צוריק [ארבא פרעגט אייך נאך ביי די זקנים] א יוד האט געהאט אין „איסט סייד“ [די שענסטע יודישע געגענט אין ניו יארק אין יענע צייטען, דארט האבען געוואוינט יודען שומרי תו"מ, וואס האבען מדקדק געווען אויף יעדען מצוה פון די תורה, רעכט היימישע יודען], א פלייש פאבריק, ער האט פארקויפט פלייש, האלסייעל אין ריטעיל, כל ערליי פליישען, ווארשטען, סאלאמיס, פאסטאראמי, א.ד.ג.

דער אייגענטימעהר פון דעם פאבריק איז געוועהן „א היימישער הינדערט פראצענטיגער אפגעהיטענער יוד מיט אלע פיטשיווקעס“ מיט א לאנגע בארד דערצו, זיין הכנסת אורחים האט געשמט אין די גאנצע וועלט, ממש ווי אברהם אבינו ע"ה, תיכף ווי א איד איז אריינגעקומען האט מען אים דערלאנגט א סידור צי זאגען ברכות אד"ג, וואשן די נט"י, בענטשען, א.א.וו. אין געטיילט האט ער צדקה מיט א ברייטע האנט, אויף אזוי ווייט אז די טיר האט זיך בא איהם נישט אפ געשטעלט, איין משולח איז ארויס, און דער אנדערער איז אריין, מען איז געשטאנען אין די רייע ממש פון צי פריה ביז באנאכט, דער פאבריק אין די געשעפטען האבען אנגעפירט די אנגעשטעלטע, און ער איז געזעסען אין געטיילט צדקה [א זעלטענע ערשיינונג אפילו היינטיגע צייטען].

די נתינות זענען אויך נישט באשטאנען פון קליין געלט, נאר פון גאר פעטע מטבעות, און דאס אליין האט אויך צוגעברענגט אז ווי עס האט זיך געפונען אן ערליכער יוד א מדקדק האט ער נישט געוואלט פארזיכען פון קיין שום אנדערע פלייש נאר אויסשליסלעך פון דעם יוד'ס פאבריק.

אויסער אלעם האט די פירמע געהאט זייער א גוטען נאמען, ווייל עס האט געטראגען אויף זיך דעם סטעמפל אז עס שטייט אונטער די השגחה פון א גאר חשובן, אינגערישן רב, וואס האט משמש געווען אינדערהיים אין איינע פין די חשובסטע קהלות, א גדול וגאון בתורה וואס האט מחבר געווען אסאך שו"ת ספרים, און האט זיך געשריבען אין מפלפל געווען אין לערנען מיט אלע גדולי הדור, עס איז פשוט אויסגעקומען אז די אנדערע בוטשערס האבען כמעט נישט געקענט פארקויפן קיין פלייש, ווייל אלע אידען האבען נאר געקויפט בא דעם בעל צדקה.

טייל האבען געקויפט צוליב די גרויסע צדקות פון דעם בעל בית, טייל האבען געקויפט וייל זיי האבען גערעכנט אז דורך דעם וועלען זיי קענען ארויסבאקומען א שיינע נתינה פאר זייערע נאנטע אין אייראפא, און טייל האבען געגעסען די פלייש ווייל זיי האבען באקומען אומזיסט [אויך אלס חלק פון זיין צדקה טעטיקייטן], רבנים, ראשי ישיבות, מלמדים, און טייל ישיבות האט מען געטיילט פלייש אומזיסט].

פלוצלינג אין מיטען א טינקעלע נאכט האבען די פאליציי געפאקט ווי מען לארענט אפ אין פאבריק פון צוויי גרויסע טרעלערס פעררען פלייש, און קאמעלען פלייש, די פאליציי האבען געמאכט שטרענגע פארשונגען [ווייל יענע צייטען האט די רעגירונג געהאלטען א שטרענג אויג איבער אלע פלייש פאבריקען, און אז מען פלעגט צו טרעפען שווינלערייען האט מען שטרענג באשטראפט. לייערע איז ראס אויך נישט רא היינט] און זיך רערוויסט אז עס פירט זיך אזוי שוין לאנגע יארען [רע האר שטעלען זיך איינעם קאפור] בלויז הערנדיג די מעשה.

אייערע וואס און ווען איז רער בעל בית געוואר געווארען אז מען האט געחאפט רעם שווינדעל, און זאפארט געכאפט די פיס אויף די פלייצע אין פארשווינרען געווארען.

די שטאט האט זיך געקאכט עס איז געגאנגען אלעס אויף קעסיל און בלים, מען האט נישט אויפגעהערט רערן פון רע פאסירונג סיי אין די בתי מדרשים, סיי אין די מקוואות סיי אין די געשעפטען, אפילו קליינע קינדער אין חדר האבען אויך גערעדט מיט גרויס התרגשות אויף די עוולה וואס מען איז באגאנגען אז מען האט זיי געפיטערט מיט פערדן און קאמעלען פלייש, זיי האבען דאך בפירוש געלערנט אין חומש ביים רעבין אז מען טאר דאס נישט עסען, האבען זיי אויסגעשריגען מיט גרויס געוויין.

מען קען גארנישט שילדערען מיט ווערטער רעם טומעל און אויפגעברויזקייט פון קליין ביז גרויס,

אייערע האט זיך צושריגען: מען דארף חאפען דעם וואגאבונד און הארגענען.

רער צווייטער האט צוריק געענטפערט: ניין! ראס איז נישט רע ריבטיגע וועג, מען מוז ווייזען א מוסר השכל פאר די קומענדיגע דורות, אז אזאנס טאר נישט פאסירען! מען דארף אריינשלעפען רעם יור אין בית המדרש און אויסרופען די עוולה וואס ער איז באגאנגען, און אויסרעכענען פון די תורה, און רברי חז"ל די הארבקייט פון די עבירה און רעם גרויסען שטראף וואס ווארט אים נאך אויפן עולם האמת, און צום שלום פון די ווערטער דארף יערער אייער נעמען אין הענר א גרויסען קאנטשיק און זיך אויסשטעלען אין א רייע, און יערער זאל אריין ציילען וויפיל ער איז בבוח, די זעלביגע זאל טוהען רער צווייטער און רער דריטער און אלע אנדערע, און יערער זאל געבען א שפיי אין פנים.

אנדערע האבען באטאנעט, אז נישט נאר רער בעל בית איז שולדיג, די ארבעטערס די משגיחים, ווי אויך די רבנים המבשירים טראגען אויף זיך רעם זעלבען שולד ווי רער בעל הבית אליין, און ממילא איז זעלבספארשטענרליך אז זיי דארפען אויך באשטראפט ווערען פונקט ווי רער בעל בית, ווייל זיי האבען זיך נישט וויסנדיג געמאכט.

ענרליך האבען די פאליציי געטראפען רעם בעל בית און האבען אים אריינגעזעצט אין טורמע אין ער איז דארט אוועק ל"ע. קאמענטארען אויף די מעשה זענען איבעריג. [די מעשה איז געווען באשריבען גענוי אין אלע צייטונגען]. (נחת יהודה)

מכתבים למערכת

לכבוד הרב הגאון הצדיק לוחם מלחמות ה' בגבורה פטיש החזק עמוד הימיני כש"ת מו"ה ר' שלום יורא גראס שליט"א אברק"ק האלמין יצ"ו ועורך ירחון תורני העומד על משמרת הכשרות והיהדות נקוב בשם מדריך לכשרות ולחיזוק הדת.

אתכבד בזה לשלוח אמעכ"ג שליט"א העתקה ממאמר אחד שהופיע בניו יארק טיימס חו"ר של הרופאים מומחים מפורסמים שהביעו דעתם שאכילת בשר בהמה במדינה זו עלולה לגרום מחלת הקענסער ל"ע דח"ל, ויש בו ערך שש מאות קעמיקעלס, ועוד יש בו הרבה דיאקסין ראה בפנים מחמת המאכלים הכימיאיים שהאיכרים מגדלי הבהמות מאכילים אותן, ולפי השטאטיסטיק 75 אחוזים של מקרי החולי הזה דח"ל ועוד הרבה מחלות באים בסיבת אכילת בשר בהמה.

וכעת נפשי בשאלתי אם אין צריך להתריע ע"ז בשער בת רבים שכל אחד ואחד מחויבים ע"פ הדין למנוע א"ע מאכילת בשר זה שלא יבא ח"ו לידי סכנה כדין המבואר בשו"ע יו"ד סי' קט"ז שע"פ דיין חייב אדם לשמור א"ע מכל צד סכנה שכשם שאסור לאכול ולשתות דבר איסור כמו כן אסור לאכול ולשתות דבר של סכנה כידוע דסכנתא חמידא מאיסורא ועובר על לאו של ושמדתם מאוד לנפשותיכם וכל המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעוה"ב, ואסור לסמוך עצמו על הנס בענין כזה דשמא לא יעשו לו נס ובפרט בימינו מי הוא שראוי שיעשו לו נס כדאמדינן בירושלמי תרומות פ"ח באחד ששתה מים מגולים בעיו"כ ואמד שזכות יוה"כ תגן על זה ולא הספיק לשתותו עד שנתחלחלו מעיו ומת ל"ע, וכ' בשו"ע דלכן יזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה כי סכנתא חמידא מאיסורא נא אבקש את כבוד הדר"ג שליט"א לחוות את דעתו בזה דעת* תורה ודעת נוטה, ואני בטוח שכל ישראל יכירו לו טובה על חוות דעתו הרמה בענין זה.

והנה בזה ירדו הדרשו"ט

הק' משה פערלשטיין

חונה פה מאנטריאל יצ"ו

* בקרוב יהי לנו אסיפת רבנים ונדון בענין זה ככבוד ראש, ופסק הרבנים יבא א"ה כמדריך הבא.

Residue of Chemicals in Meat Leads to Debate on Hazards

By MARIAN BURROS

The residues of as many as 500 to 600 toxic chemicals may be present in this country's meat supply, according to the Food and Drug Administration. But how much of a danger this presents to humans is debatable, in part because only 60 residues are monitored by the Government and in part because of diverging opinions on the possible hazards.

Some of the chemicals in question are fed to or injected into animals to stimulate growth and prevent disease, and some are ingested accidentally.

Many scientists, as well as environmental and consumer groups, contend that residues of these chemicals accumulate in humans and can eventually cause serious illnesses. Others, however, including a number of officials for the Government's regulatory agencies, say that there is no hard scientific evidence that anyone has been harmed by them.

Precisely which residues can be found in any particular piece of meat, however, is not clear because the United States Department of Agriculture monitors so few of them. It does not, for example, check for residues of such hazardous chemicals as ethylene bisdithiocarbamate (EBDC), furazolidone or polybrominated biphenyl (PBB), which are suspected of causing cancer or birth defects.

Nor does it test for dioxin, a contaminant of the herbicides 2,4,5,-T and Silvex. Dioxin is not among them because, the department says, the cost of testing for it — \$1,000 to \$1,500 a sample — is prohibitive.

However, the Agriculture Department has begun a surveillance program in conjunction with the Food and Drug

Administration of several Missouri farms where livestock may have been exposed to dioxin. So far their tests on two animals have not turned up any dioxin residues.

Traces of dioxin did turn up in several earlier Government-sponsored studies of cattle in four Middle Western and Southwestern States, however.

In one of those studies, conducted in 1978 for the Environmental Protection Agency, traces of dioxin were found in a total of four of 68 cattle from Texas, Oklahoma, Missouri and Kansas that had grazed on range land sprayed with 2,4,5,-T. The fat in those four animals contained between 20 and 68 parts per trillion. Doses of dioxin as low as 2.5 parts per trillion have caused birth defects in the offspring of monkeys.

Despite a call from the General Accounting Office in 1979 for more extensive sampling for chemical residues in meat, a request from the Carter Administration for more funds in 1980 and an appropriation from Congress that year to conduct more tests, the Agriculture Department under the Reagan Administration has chosen to spend the money elsewhere. Approximately 20,000 chemical residue samples have been taken for each of the last four years from the 4.4 billion animals that are slaughtered yearly under Federal inspection.

Residues Above Tolerances

While the Food and Drug Administration says that there may be residues from 500 or 600 chemicals in meat, the General Accounting Office has said 143 chemicals are likely to leave residues above the tolerance levels set by the Government. Of those, 42 are suspected of causing cancer, 20 are suspected of causing birth defects, and six are suspected of causing mutations.

Lack of funds and effective testing methods are the reasons some critics of the Agriculture Department believe

that the possible hazards from these chemicals pose an increasingly serious threat to this country's meat supply.

In 1982, 17,000 residue samples — 3,000 less than the previous year — were taken. The budget for such tests was less than \$3 million, the same as it has been since 1979.

Testifying before Congress at a 1980 budget hearing, Dr. Donald Houston, the administrator of the Agriculture Department's Food Safety and Inspection Service, said that to increase monitoring to 20 times the present rate would cost an estimated \$92 million.

"This option appears unrealistic when viewed against our present budget," Dr. Houston said, "but may turn out to be cost effective when viewed from the total Governmentwide budget for controlling toxic substances and the Government and private costs associated with a contamination incident."

Money Diverted Elsewhere

In 1980 Congress appropriated \$1.5 million for the residue testing program, but the money was not used for that purpose. Instead, the Agriculture Department diverted the money to an education program for farmers on the proper use of animal drugs, to improvement of the department's emergency response system after accidental chemical contamination and to the department's testing methods.

Today Dr. Houston prefers educating farmers to testing their livestock and poultry.

"If we can do a better job of educating them we might be able to further reduce residue testing," he said in a recent interview. Critics of the department say that teaching farmers how to prevent contamination of livestock with chemical residues at illegal levels is useful but that without increased monitoring the education program is meaningless.

Scientists have argued for years over the effects of toxic chemicals. On one side are those who cite laboratory studies linking many of these chemicals to cancer and birth defects in animals. They say there is no reason to believe that humans do not react in the same way to toxic substances; in fact, they contend humans may even be more sensitive than the laboratory animals.

They also cite epidemiological evidence that humans suffer illnesses and diseases similar to those found in laboratory animals when exposed to the same chemicals — such as dioxin and polybrominated biphenyl, known as PBB.

A 1979 General Accounting Office report entitled "Problems in Preventing the Marketing of Raw Meat and Poultry Containing Potentially Harmful Residues" stated that "there is no known safe level for exposure to residues of a carcinogen."

Others, some of them in the Government's regulatory agencies and many of them in the meat industry, argue that there is no proof that the accumulation of chemical residues in the body is harmful, and that because a substance causes cancer in animals does not mean it will cause cancer in humans. They say there is no scientifically sound evidence linking ingestion of the chemicals found in the meat supply with disease.

Besides, they argue, if there were no tolerance levels for such pesticides as DDT and dieldrin, both of which have been banned but are still widespread in the environment, there would be much less meat available for the public.

Tolerance Levels for Residues

The Environmental Protection Agency, which has jurisdiction over pesticides, and the Food and Drug Administration, which is responsible for the safety of drugs, have set tolerance levels for some chemical residues in meat and poultry. These levels are indicated by maximum amounts in parts per million of a toxic chemical that is permitted in food. The tolerance level for PBB in meat is 0.3 parts per million.

According to Albert Meyerhoff, an attorney with the National Resources Defense Council, a public-interest law firm specializing in environmental cases, data on which to base these tolerances, particularly for suspected carcinogens, "is often inadequate and sketchy."

According to the General Accounting Office, tolerance levels are sometimes established not because it has been scientifically determined that the levels are safe, but because there is no certainty that the substance causes cancer, or because the residues of the substance are unavoidable since they are persistent in the environment, like DDT.

Dr. John Spaulding, director of the residue evaluation and planning division of the Food Safety and Inspection Service, disagrees. "Data on safety tolerances," he said, "are quite exhaustive. They are constantly upgraded."

Some of the chemicals legally used in animals are drugs that make them grow more rapidly; some are drugs administered to combat certain diseases. Two of the best known of these are the antibiotics penicillin and tetracycline.

Chemicals in the U.S. Supply of Meat Lead to a Debate on Possible Hazards

There is scientific evidence that the increased presence of these antibiotics in meat diminishes their effectiveness in humans, who can build up a resistance to them.

Chemicals Introduced in Feed

Other chemicals sometimes found in meat are introduced accidentally. Animals may pick up environmental contaminants from the water they drink and from foraging or grazing. The 2,4,5-T, in which dioxin is found, is used to kill undesirable vegetation on range lands.

Occasionally, chemicals are inadvertently added to animal feed. That is how the widespread contamination of many food products with PBB in Michigan in 1973 began — the PBB was accidentally added to feed for dairy cows. Thousands of farm animals either died or had to be destroyed, and many Michigan farm families with PBB in their systems experienced serious medical problems such as damage to their bodies' immune systems.

Because PBB is ubiquitous, farm animals continue to die, and in a 1976 study by a Mount Sinai Medical School team, an estimated 97 percent of state's residents had the chemical in their bodies.

Toxic chemicals have become more prevalent since the end of World War II, but critics of the Department of Agriculture say the department's chemical residue-monitoring program has not kept up with the problem.

Carol Tucker Foreman was an Assistant Secretary of Agriculture from 1977 to 1980. Her duties included supervision of the residue-monitoring program. She says the agency's effort to monitor harmful residues has never been good and is getting worse.

"There is a good chance that the American public consumes meat with violative levels of carcinogenic and teratogenic chemical residues with some regularity," Mrs. Foreman said last August in Congressional testimony.

In a recent interview, she explained that the residue program is not designed to keep unsafe meat from reaching the public. "It merely monitors the incidence of violations and tries to prevent recurrences," she contended.

With the exception of some new and quicker tests for checking residues, Mrs. Foreman said, "nothing has happened."

"I have always made the assumption that we were missing a good part of the contamination," she said.

Changing List of Chemicals

According to Dr. Spaulding, the department changes the residues monitored each year. A scientific group from the Agriculture Department, the Environmental Protection Agency and the Food and Drug Administration determines which chemicals will be monitored based on such criteria as the relative toxicity of the chemical and previous history of violations.

Dr. Spaulding admits that the sampling size is small, but he said, "It is not critical when you are just sampling to see what is going on in the population."

He said later, "If you add up the violation rate for all species, the total is 8.2 percent."

Both Mrs. Foreman and Rodney Leonard, who was in charge of the Agriculture Department's inspection service from 1967 to 1969, as well as some officials in the department, disagree: "They need much more intensive sampling," Mr. Leonard said, "so they know where the most severe problems are."

One problem frequently cited is the timing of residue tests: they are performed when the animal is slaughtered. However, by the time test results for most chemicals are evaluated, the meat has passed into distribution and most likely has already been consumed.

The exception is a test for antibiotics; it can be evaluated within 18 hours.

What is more, there is no system for identifying the animal's point of origin, so if harmful residues are discovered, a check cannot be made to see if other animals from the same source also contain illegal levels of the chemical.

But Dr. Spaulding says the quick test for antibiotic residues, which was instituted in 1979, and the Reagan Administration's emphasis on educating those who raise livestock and poultry have cut down on the level of residue violations. The incidence of illegal sulfa residues in swine dropped from 16 percent to 4.8 percent between 1974 and 1982, he said.

Sulfa Residue in Calves

On the other hand, the new measures have had no appreciable effect on the illegal levels of sulfa residue in very young calves, according to Joseph Setepani of the F.D.A.'s Bureau of Veterinary Medicine. "The levels of sulfa in calves sent to slaughter is extraordinarily high," he said.

The permissible level is one-tenth of a part per million, he said, "and we are finding 100 parts."

In a sense, however, the overall statistics are meaningless, according to the General Accounting Office, because the Agriculture Department's practice of changing the list of residues it samples each year. The department also changes the number of each species of animal tested and has now changed its reporting system.

The department recently instituted a joint residue testing program with the poultry industry. In exchange for the industry's assumption of responsibility to test for residues before slaughter, the department has agreed not to issue a press release when accidental contamination occurs, as it used to do. Such industry-generated data are not included in the department's residue violation figures.

Dr. Spaulding describes the program as "cooperative." Mrs. Foreman calls it "collusion."

Efforts by the Food and Drug Administration, which is responsible for the safety and efficacy of animal drugs, to ban some of the drugs that present serious hazards to humans have met with little success.

Since 1977 the F.D.A. has tried to ban two drugs commonly used to stimulate animal growth — penicillin and tetracy-

cline — because most scientists agree that their use makes bacteria in humans resistant to the drugs. A report on antibiotic-resistant salmonella in The New England Journal of Medicine last summer supports the theory. But Congress placed a moratorium on the ban while further studies are being conducted.

Another Proposed Ban

For the last 10 years the F.D.A. has been trying to ban another class of animal-growth promoters, nitrofurans, which are potent carcinogens.

The Agriculture Department does not monitor nitrofurans residues because there are no tests for them. After the F.D.A.'s last attempt for a ban, five years ago, a United States District Court judge instructed the agency to re-study the problem. It is now considered likely that the agency will follow the lead of many other countries and ban the use of nitrofurans before the end of the year.

The Environmental Protection Agency is proposing a ban on all but one use of another chemical, toxaphene, because it causes liver problems and may be a carcinogen. The one use that would still be permitted is as a dip to prevent scabies in cattle.

Even if the Government expanded its residue-sampling program — an unlikely prospect in the current Administration — critics contend that the most important problem of residues would still not be addressed: assessing the hazards of the chemicals and their metabolites, which are the components of the chemicals that remain after they break down.

According to Joseph Rodricks, former F.D.A. deputy associate commissioner for health affairs and now a private consultant on toxic substances, "one of the big problems with animal drugs is that even when the Government is monitoring the drugs, it is not monitoring the metabolites."

Dr. Lester Crawford, director of F.D.A.'s Bureau of Veterinary Medicine, says the situation is "pretty scary" because the metabolites "may do awful things; we know so little about them."

Mrs. Foreman said, "With residues the Government makes the assumption that X amount of meat each year will be contaminated. They don't make a pretense of preventing meat from going out with residues in it."

• JEWISH PRESS •

Glatt Kosher

Dear Editor,

Mr. Eli Sacks' letter concerning "Glatt-Kosher" published in your Aug. 6th edition caught my eye. Having practiced "Sh'chita U'b-dika" several years, I feel I have some knowledge — as well as questions — in this matter and would like to express my opinion.

An animal slaughtered kosher requires "B'dikas Hore'oh" — inspection of the lungs. If this inspection turns up a "sircha" — an adhesion — the entire animal is treif. The Ra'moh, whose decisions we usually accept in matters of Halacha, is lenient in this case. He permits the practice of "Mi'uch U'mishmush" — rubbing gently the "sircha" between the fingers of the "bodek" and, if this process removes the "sircha," the animal is kosher (Ramoh, Yore Deah, 39:13). Those who refuse to accept this lenient view of the Ramoh or question whether the "bodek" was gentle enough in the handling of the "sircha" insist that their meat be from an animal with "glatt" — smooth, in Yiddish — lungs with no "sircha" at all and are willing to pay the price.

So much for the basic Halacha: May I now ask several questions, based upon practical experience:

1) Beef cattle without a "sircha" is very rare. At times, as little as 0-5% are really "glatt." Where does all the beef sold in New York as "glatt-Kosher" come from?

2) The Ramoh (ibid) specifically excludes calves and lambs from his lenient decision concerning "Mi'uch U'mishmush." Consequently, a calf or a lamb which has a "sircha" is treif even according to the Ramoh. What, then, is "glatt-Kosher" veal or lamb?

3) Poultry requires no inspection of the lungs. In fact, the lungs of all poultry is adherent to the ribs. What, then, is "glatt-Kosher" chicken or duck?

I have been asking these and similar questions for the last 45 years and, to date, heard no satisfactory answer. Isn't it time that the authorities in charge of Kashruth listen to them seriously and begin mending fences?

Most respectfully,
Rabbi Joseph Goldberg
Brooklyn, N.Y.

ווילט איר אַז אויפריכטיגע כשרות זאל דאָמינירען
ווילט איר אָן ערליכען רעפּאָרט וועגען כשרות האָבען
ווילט איר אויף אַן עראָפלאן (אָדער ח"ו א שפיטאַל) האָבען א כשרין ביסען
ווילט איר פון אייערע געשמאקע סעודה מיט א רואיג געוויסען געניסען
ווערט א חבר אין די איינציגע אומפארטייאישע אויפריכטיגע און שלא על מנת
לקבל פרס ארבייטענדע אַרגאניזאציע פון כשרות

**וועד הכשרות
שע"י התאחדות הקהלות**

פאַרלאנגט אַז אלעס וואָס איר עסט און וואו איר עסט זאל ווערען אונטערזוכט
דורך דעם וועד הכשרות.
שטארקט די הענט פון עושי מלאכת הקודש באמונה.

בלתי לד' לבדו

מוזכר ידוע מארז"ל כל המזכה את הרבים וכות הרבים תלוי בו וגדולה מזו אמרו כל המזכה את הרבים אין הטא בא על ידו ויש כמה מיני מוכה הא' על התורה כגון ללמד את העם דעת ויראת ה' ואיזוהי דרך ישרה ולדרוש דברים מוסר וחוקי האלקים ותורותיו המיד אולי באיזה יום מן הימים יעשו דבריו פירות אם לא למאה לעשרה ואם לא לא' ומה טוב ומה נעים לכתוב בספר קיטורי דינים ודברי מוסר והנהגות ישראל וללועזים בלעז שהרי הוא כדורש בפני אלפי רבבות ישראל ואולי באיזה דור מן הדורות לאיזה איש ישראלי יעשו דבריו פירות ויהיה מוכה אותם וידוע כמה הפליגו בזו"הק בעולם שגר ומה נעשה יקר וגדולה למאן דמוכי לחיבייא הפלא ופלא הנה כי כן לו בכח יגבר איש

וברוח שפתיו יוכיח את אחרים וזו נטות כל אדם לא לחמסם בלבד רק איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חוק ונחזוק לעשות כ"ר ליוצרנו. ובכלל מזכה לומר ברכות בקול רם כדי שיענו אמן ובפרט בברכות העולים לס"ה שי"א שאם לא השמיע קולו כדי שיענה הקהל אמן הוו ברכותיו לבטלה שאלו הברכות מדרך העולה בעד כל הקהל ומוליא את הרבים י"ח. וידוע שגדול העונה אמן ולפי גודל המלוא יגדל שכר המזכה וכן בכלל מזכה שבשמדו בקהל אנשים או בסעודות יפתח פיו בדברי תורה ואף מי שלא ידע דבר בדברי תורה שאלו ישאל האיש לת"ח שבחוסם אפי' דבר רק בדברי תורה ומתוך דפתח לה פתחא תורה אזלא ומרוחא ומלא גורם שיקיימו דברי חכמים שאמרו ג' שאכלו על שולחן א' ואמרו עליו דברי תורה וכו' ושלא יעברו על דברי חז"ל שאמרו ב' שיושבין ואין ביניהם דברי תורה וכו'. וכן בכלל מזכה שיסתדר לתקן הקנות והנהגות ישרות בעירו כגון שיטשו קופה לעניים בפתח בהכנס"ם וכדומה כלל הדברים כל אשר יוכל לומר אל נא אחי תרעו וכל אשר יוכל להיות מעשה הן אחרים לדבר מלוא בדבריו או שממנו יראו וכן יעשו זכות הרבים תלוי בו :

פרא יועץ

הרננים ולרכי לצור

באחת מדרשותי בספר זה דברתי עד כמה רבני ישראל עסקו תמיר בצרכי הכלל, והנה עלי להוסיף פה פרט קטן אחד מה שאחד גדול מעיד על עצמו : —
 „קודם שבאתי הנה ק"ק בכנבערק אני ח"מ. היה דומה האי מתא בכקעה פרוצה בלא שורה ובר שורה ובלא חריץ וכן חריץ, ולא היה איש ששם על לבו לעיין במלי דמתא ולתקן מליץ כפי צרכו, והיה הקהל כצאן אשר אין לו רועה. וכן לא היה מעות בכיס של צרקה הן בכ"ה או בבית החיים, וכאשר באתי הנה בסיון רכ"ט, יהיבנא דעתי לתקוני מלי דמתא לפי צורך שעה, וכן התחלתי, יען אשר הרבה סבות המתרגשות שמתי אל לבי למיגדר מילתא לתקוני מלי דמתא במקצת עם וכו', ראשית דבר אין מעות בכיס של צרקה, ובכל עת כאו עניים ארחי ופרחי ואמרו הלבישונו או פרנסונו, צעקו מר וליתא דאשגח בהו, כי קררי רבי שותפא וכו', אתחיל התקנות שיקימוהו האנשים והנשים והטף, זקן ונער יחריו יצ"ו כל איש ואשה יתנו להקופה וכו' ופרנס החדש או הגבאי יגבה בכל חודש מכל ארם המלוים ברבית או שאר רווחים כפי ערכו וילך עם הקופה הסגורה מכית לבית וכו' ועוד סדרתי הרבה תקנות, ואין פנאי להעתיק, הטרוד משה לוי מינץ (שו"ת מהר"ם מינץ ס').

רכנו ישראל טרודים המה תמיר בכל רגע ורגע מימי חייהם בקדושה, בתורה, בעבודה, ובצרכי צבור, „ואין עת להאריך היום מפני טרדות שתחלת הזמן גורם, חיים כהן ראפפורט" (שו"ת רכנו חיים כהן, חיו"ד סי' ט').

„גיה"ק הגיעני, ולא הייתי מופנה להשיב לטרדות הרכים בפרט מהקהל"י וכו' (שם חיו"ד סימן י"ד).

„הוטל עלי צרכי צבור מה שאי אפשר להעלות על הכתב, ואנכי איש טרוד מאד, הא בדברי תורה קביעותא דידי במילי רעלמא צרכי צבור ישיבת

דיינים וישיבת קהל, לכן אין פנאי בעת כזה" (שו"ת רכנו חיים כהו' ח' אה"ע סימן נ"ו, תשובה ד').

"אחי יירי ויריר עליון, אין הזמן מסכים עמרי לארונ מליצות ולרבר צחות, כי עמוס התלאות אנכי, אך ורק כאתי להשיבו מפני הכבוד שלא להשיב שלוחו ריקם" (שו"ת עבודת הגרשוני, ח"א שאלה ה').

וחותם א"ע הקטן והטרוד גרשון אשכנזי, "טרידנא טובא להשיב לשואלי דבר, מלכר שארי טרדות אשר מקיפים אותי" וכו' (שם שאלה מ"ה, ושאלה נ"ז).

"אני עמוס התלאות מאד כמילי רשמאי ובמילי דעלמא וכפרטות טרדת הישיבה החשובה שמוטל עלי לצאת ירי חובתי ולהפיק רצון התלמידים המחוררים ררד גרולתו בעצי שיטים עומדים עלי" (שו"ת עבודת הגרשוני, ח"א, שאלה פ"א).

וכבר הורה אחר מגדולי ההוראה כי "ת"ח שאין עוסקין בהוראה תדיר לפי כחם, ולא ריין לעשות במלאכתו כרי למצוא פרנסתו ופרנסת אנשי ביתם, אלא שהם יגיעים להעשיר, ומכטלין התורה כרי לקבץ ממון הרבה, הרי אלו חייבין בכל חיובי הצבור ואינם פטורים ממס" וכו' וכו' (תשובות הרא"ש כלל ט"ו, י"ז).

טרורים מאד רכני ישראל כטרדת התורה והקרושה, הנה, למשל, מרן ר' חיים האלבערשטאם הנאון הגדול אכ"ר ר"ק צאנז, זצ"ל כותב להרב הגאון ר' לוי יצחק שור האב"ק ראווא וז"ל "מכתבו מן שני רנא הגיעני קודם ראש השנה ואו לא היה הפנאי לעיין במילי דסברא, מחמת חרדת הרין וטרדות החג הקדוש" (שו"ת רכרי חיים, או"ת, סימן א').

ורכנו מרן הגאון ר' יחזקאל לאנדא זצ"ל כותב תשובה להרב מוהר"ר מנחם נווארא, והוא אומר: "מכתבו מן שני רנא הגיעני ובעת הימים נזכרים ונעשים אשר יחשוב אדם עם קוניה ולכן אין זמן להרחיב הדבור" (נודע ביהודה, א"ת, שאלה צ"ח).

ולא רק בצרכי צבור היו טרורים ועסקים, חכמי ישראל, צריקו וקרושיו, אלא — וזה העיקר — בעסק התורה והפצתה לרבים שיש כזה משום צרכי צבור באמת כי התורה היא אורה לנו, ובה סוד קיום האומה.

והנה רכנו ר' יעקב תם אחר מגדולי בעלי התוספות ז"ל שסכל מאד כימי מסעי הצלכ השני, התנפלו עליו כאכזריות חמה נוראה, ובמעט שעשו קץ לחיו, בזכוו ושללו את כל אשר לו, ולא השאירו לו כי אם גויתו וספריו היקרים לו מנפשו, כאשר הוא בעצמו מספר: "רבות צרונני כארבה, הנעירוני כנער חיצון וכא עלי חוצן, לא נשאר כלתי ספרי וגויתי ואור עיני אין גם הוא אתי" (ספר הישר, רפ פ"א, עמוד נ"ו), ובעצם ימי הרעות והתלאות האלה חבר את חרושיו על הש"ס (שם, סימן תצ"ב). ורכנו מאיר עיני כל ישראל מהר"ם מרוטנברג ז"ל, האיר עיני כל בני תורה בישראל בכל התקופות והומנים על ידי ספריו המלאים אורה כשישב וכתב אותם כחשכת בית האסורים בתור קרבן בעד כלל ישראל, כידוע.

הנה הכנסתי קו אור, טפה אחת של דיו, הארה והערה, פרורים קטנים וקלים, לענין חשוב וגדול זה, שיש בלבי תשוּקה לכתוב ספר שלם על נושא זה אם יחזקני ה' הטוב ויתן לי אומץ, עת, אפשרות, ויכולת. כי הענין הוא רחב וגדול עד מאד, וכבר הניעה השעה להראות לכל באי תבל את הפעולות הגדולות שפעלו חכמי ישראל הקדמונים בתבל ארצה, וכי מסרו את נפשם תמיד על קדושת השי"ת, קדושת התורה, וקדושת ישראל. וכי נשמתם היתה מלאה אהבה: אהבת הקב"ה, אהבת התורה, אהבת ישראל.

בספר הקדוש חובת הלבבות שער אהבת ה' פ"ו: וכן מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד תהי' זכותו מעוטה ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות תכפל זכותו כפי זכיות כל מי שמתקן לאלוקים. כמו שאמרו חז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. ואמרו משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו שנאמר (דברים ל"ג) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל. ואומר (משלי כ"ד) ולמוכחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב. ואומר (מלאכי כ') תורת ה' בפי וכו', ואומר (דניאל יב) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד. וע"כ צוה הבורא להוכיח את המקצרים כמ"ש הוכח תוכיח את עמיתך ואמרו ז"ל עד היכן היא תוכחה רב אמר עד קללה ושמואל אמר עד הכאה ונאמר מוכיח אדם אחרי חן ימצא ומהם שמחתו וגילתו בזכותיו מפני ששש בהם לא לגיאות ולתפארת עכ"ל.

חורה רבה ל"התאחדות הרבנים" שלוקחים החומר בעניני כשרות ממדריך שלנו, כ"ה שזכינו לכך מה שלא עלתה על רעמינו בעת הדפסת המדריכים, כי גם "ההתאחדות" עוד יבא יומו שיצפו להנות משלחינו. על אף שלא מהגו בנימוס לשאול ממנו הסכמה עכ"ז כיון שכל כוונתינו להציל רבים ממכשול או מסכמים בלב שלם שירפסו מחומר המדריכים, אבל או מבקשים מכבדכם לא לסלף רבדרינו בשום פנים ואופן. אין או מבקשים שתכתבו בשמינו, אבל לא לסלף ולא לזייף, ע"ז אין נותנים רשות. וג"כ או מבקשים מכבדכם שהיות ואתם מוציאים לאור קו' בשם "מפתח הכשרות" חדעו נאמנה כי המפתח של הכשרות הוא שחיטה ובריקה מתונה, ומניעת קליפת הסירכות, וניקור הבשר כהוגן, ומליחה והרחה כראוי, השגחה קפדנית מרובה בבית המטבחיים, ובחניות, ובהובלה.

ואם תראו לתקן בזה אז יהי' לכם בעזה"ת הצלחה מרובה ומחלקכם בזה יהא חלקי, וא"ל אז הכל אדוועטימיענט וביונעס ופאליטיק כמו שעשיתם עד עכשיו והכל רק אחיזה עינים בלבד להטעות לב ההמונים המתאוננים כבר שנים רבות כי כל מטרת הנהלת ולשכת ההתאחדות לצבור כסף בלבד, ומפטידין כדאמתול.

יעקב גריין חבר המערכת

ג.ב. היות שאתם מתכוונים להעתיק ממדריך הכשרות רוב רובם של קונטריסכם "מפתח הכשרות" צריך אני להעיר ע"כ ענינים כדי שלא יצא מכשול.

(א) לכתוב דברים כהויותן.

(ב) יש דברים שעלולים להשתנות מזמן לזמן, ואין להסתמך על הישנות.

בית ועד לחכמים

מכתבים אל * המערכת

העתקת מכתב תוכחה מרב... לרב...

לכבוד ידידי ודיעי כאח לי רבוק בקידות לבני אליו צמאה נפשי ה"נ כבוד הדב הגאון הצדיק המפורסם בוצ"ק חו"פ כש"ת מוה"ר שליט"א.

אחדי דרך מבוא החיים והשלום אבא כאן במכתב תוכחת מגולה מתוך אהבה מסותרת ובל יחשדנו כי בא הרבדים מדב כעס וטינא בלב חס לי מדברים כאלו בפרט לכבוד קדושתו החביב עלי כנפשי מימים ימימה, אולם הוא הנותנת כי התכוננתי קצת בדרכי התוכחה גודל חיובם ופחד עונשם וממש פחד ורתת עלה בכל גופי עד היכן הרבדים מגיעין, ושכל הגדול מחבירו גדול אחריותו על הכלל, וידעתי גם ידעתי כי כש"ת גדולה השפעתו על הרבים מכמה צדדין ואופנים, וכפי ידיעתי אינו מנצל עתותיו המסוגלים להוכיח בהם הכריות ותחת זה מתייגע בתורה ובעבודת השי"ת, ואף שידענא כי כל דרכיו קודש לד' מ"מ לא אמנע להודיע לכ"ק את אשר עם לבני להסד מעלי גודל האחריות של האיננו מוכיח במקום הראוי ובתוכחה הלא קי"ל (במ"א סי' קנ"ו) דאפילו תלמוד לדבו מחוייב להוכיח, ושלמה המע"ה העיד הוכח לחכם ויאהבך, ואומר, נאמנים פצעי אוהב, וידועים גם דברי ד' עקיבא שהעיד על עצמו כי הוסיף אהבה למי שמוכיחו וכן דרכי החכמים כידועם כי אלו הם המביאין לחיי העוה"ב וגם לגדול הרוד מהרש"ל זצ"ל הי"ל מוכיח כמ"ש החיד"א, כי אין אדם דואה נגעי עצמו. ואקוה שכבודו יסכים לדברי הנאמדים בכוונה זכה לקיים מה שצונו הבוית"ש, וגם כי ידענא שכבודו השפעתו מדובה ואם מונע התוכחה להם, וגם אני אמנע את עצמי מלעודרו על הדבד אז יגוללו עלי כל חטאי החוטאים כנפשותם מטעם כל שבידו למחות, וכיון שבידי למחות בכבודו, וכבודו כידו למחות לדכים הכל על כתפי רובץ, וע"כ מצאתי חובה לנפשי לצאת ככותבת הגס ליתובי דעתא דידי'

הנה כבוד ש"ת הממלא תפקיד של רב המורם מן העם אם יתבונן היטב במצבו יבין בטוב כי "רבנות" אינו שררות כלל אלא עבדות (כדחז"ל) ולא כמו שנראה לעין העולם שהיושב על כסא רבנות רק לקליטת כבוד הוכן ממלכתו, לא ולא כבר כי בעל חפץ זצ"ל כי כבוד מחלקים ביום שכולו כבוד, ואמיתת הדברים כי מי שהפליג משאר העם בחכמתו ויראתו עליו רבצה המלאכה הכבודה לרעות צאן קדשי ה' מטעם שכתבונתו ויראתו ידע להדריך את העם אשר יעשון והדרך ילכו בה, והכבוד שמחלקין לו היינו כדי שיהי' מוראו מוטלת על הכריות ויוכל להשיג מטרתו שאלמלא מוראו מי יאבה לו או ישמע אליו.

דעו כי לא לחנם אחז"ל "אוי לו לרבנות שמקברת את בעליה" ולא על חנם בירך הגאון יעב"ץ זצ"ל "שלא עשאני אב"ד" ככל יום, והגאון רעק"א זצ"ל רצה להפטר ממשרת הרבנות שלו כמ"פ (עי' אגרות סופרים) וכל גדולי ישראל ברחו מזה יותר מבורח מן האש (וגם בעל מחה"ש כן) ולא משום שפחדו שיכשלו בכבוד המדומה או גאות כי היו ענוים ושפלים בעיני עצמם כעשכי השדה, אלא שרצו מגוקל האחריות הרובצת על מנהיגי ישראל, כי אשמת העם תלויים בראשיהם (עי' רש"י דברים עה"כ ואשם, ובילקוט דברים תת"כ) זאת אומרת כי לא כהרי ההדיוט הרי הרב ומורה, אדם פשוט אחראי על עצמו ואשתו וביתו כמבואר בשבת (ד:) אבל רב ומנהיג אחראים גם על הצבור, ולא משום שרב ומנהיג גרוע ח"ו מהדיוט אלא אדרבה כמו שאבאר.

כל איש ואיש מזרע ישראל קיבל על עצמו במ"ח כריתות להיות אחראי גם על ישראל אחיו שיקיימו המצות שכתורה ויתרחקו מהעבירות, ומה"ט אחד מוציא חבירו (כמבואר בר"ה פ"ד) וכ"ז מבואר בש"ס סוטה, וערכות זו יתבאר ע"י חכמינו ז"ל שהוא התוכחה ומחאה כאשר רואה חבירו עובר על אחת מהמצות המפורשות בתורה בלי הבדל בין עבירה חמורה שכתורה שעונשו בסקילה לבין מצוה קלה של סופרים הכל קיבל עליו במ"ח כריתות והבטחות ולא לבד זו אלא שקיבל גם ערכות על ערכות של חבירו דהיינו דמי שאין בידו למחות ויודע בחבירו שבידו למחות התחייבותו לעורר חבירו למחות, מיהו חובת התוכחה ומחאה לפי גודל השפעת האדם על הזולת.

ולאור זו פשוטי העם אחריות ביחס עליהם. וגם קרוביהם וידידיהם שלכם גם כהם שמחוייב להוכיחן בראות בהם מעשה לא טוב כמבואר בפוסקים (מ"א קנ"ו וש"א) ואם לא עשו כן נענשין גם על פשעי וחטאי חבריהם, קרוביהם, ביחס וזרעם, ורב מורה צדק שהשפעתו מרובה מזה ומצודתו פרושה על בני קל חי מקבל אחריות גם עליהם.

זאת אומרת שתחת להיות שמח וטוב לב כשכבודו מרוכה אצל העם הי' צריך להיות בצער ויגון כי ככל שמתוספין הספסלין ניתוספין עליו עבירות, הא כיצד? רב שיש לו ביהמ"ד עם מתפללין עליו לסדר שיעורין בה' שבת, בה' נדה, ושאר הלכות השכיחות ולדרוש להם מדי שבת בשבתו וחג כחגו דברי כבושין והתעוררות לקיום המצות ולהתרחק מפירצי הזמן המרובים וחובת הרב כפולה ומשולשת.

(1) להודיע להם האיסור והמותר כי בדליכא ידיעה ליכא קיום, ולא לבד דינים המפורשים בשו"ע אלא גם וכעיקר דינים השכיחים ואינן מפורשין בשו"ע, וכמו"כ מחוייב להודיען האסור והמותר בדברים הנוגעים: לצניעות המלבושים, — תהלכות הבית, כשרות, — שעטוז, — גניבה וגזילה — שקר — אונאה — מסירה — משא ומתן כאמונה — קביעת עתים לתורה — ברכות ותפלות בשפה ברורה ובכוונה מעולה — תולעים בפירות וירקות — לשון הרע — ליצנות — תפילין — מזוזות — מעשר — חינוך לתורה, יר"ש ומדות טובות, ומדת הסתפקות, וכן הבנות — פה טהור — הסתכלות בספרים חיצונים הנקרא ביכער — וגם חומר כלי המשחית טעלעוויזע — דיני יחוד — ושלא לשיח בעידן אמירת שמו"ע, וקדיש — וחומר איסור שיחה בטילה בבית המדרש — חובת מחאה לכל יחיד באם רואה שכנו משיח בעת קדיש ושמו"ע וכיוצא.

(2) צריך להציע להם חומר העונש של גיהנם, ומלאכי חבלה, כף הקלע, ועולם התהו, וגלגול בדומם צומח חי ומדבר מאות שנים, ושאל תחתית וכיוצא, וכן לעמתו גודל השכר לצדיקים וצדקניות כגן עדן, וכמו שנהגו כן המוכיחים בכל הדורות כמו הגאון מהר"י אייכשיץ זצ"ל, והמגיד מדוכנא זצ"ל, והחפץ חיים זצ"ל שכל ספריו מלאים מזה ועי"ז החזירו אלפים ורכבות מישראל לדרך החיים וכן הגה"צ מוהר"ר הלל מקאלאמייע זצ"ל והגה"צ מהר"ח סופר זצ"ל, ועוד, וכן קי"ל בש"ס (סנהדרין) שאם התרה לאחד שלא יעבור אינה התראה עד שיאמר לו במפורט עבירה הבאה על חטא זו.

(3) אחר כל הנ"ל החוב על רב המורה להוכיח בשעת מעשה כשרואה שחוטאין דטבע אנושי לשכוח (וכדקי"ל דבעינן התראה תוך כדי דיבור דוקא) לדוגמא:

אם רואה שתי אנשים (או יותר) משיחין זל"ז בעת חזרת הש"ץ, או קדיש, או קרה"ת צריך להשתיקן על אתר ואם לא הועיל צריך לעוררן עוד הפעם גודל העונשים המעותדים להעובר הן כעוה"ז והן כעוה"ב, ואם כבד עליו הדבר צריך למנות אנשים לכך, וגם לעורר הנהרין והמדקדיקין על

חיובן הפרטי למחות בשכיניהם וחבריהם המספרים בעת קדיש ושמ"ע ואין עונין אמן כהוגן.

את כל אלה צריך אתה לעשות ולפקח עליו דבר יום ביומו, ואם אתה עושה כן אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב כי אף אם לא יצייתו לך יצאת ידי חובתך וגם אתה מקבל שכר נגדם כמבואר בילקוט דברים חשצ"ג דמי שמוכיח לחבירו נוטל ברכת אותו המתוכח, ואם יקבלו ממך ארובה לזכותך יעלה גם זכותם.

ואם שלש אלה לא יעשה, הרב והמורה אז כאשר יביאו אלקים כמשפט על כל נעלם ידין אותו גם על עבירות מתפללי בית מדרשו ואם היו אצלו חמישים מתפללים יענישו אותו על פשעיהם לכל חטאתם ואם נכשלו ח"ו בפרט אחד של חילול שבת אף שהו כשלעצמו ה"י שומר שבת בכל פרטי ורוקדוקי יגלגלו עליו חמישים חילולי שבת העולים במשך השנה 2,500 חילולי שבת וזהו עבור מכשול יחידי ואם בד' וה' נכשל יעלה לסך 125,000 חילולי שבת וכחשבון הזה בעבור מכשול בה' נדה, ובעיני צניעות, וגול, וכשרות, וסיפורי לש"ר, וקללות, וליצנות, רבית והשאר.

בואו חשבון:

ונעשה חשבון לענין עבירה של ביטול אמירת אמנים כראוי בכוונה הראוי ע"י שיחה בעת חזרת הש"ץ ואמירת קדיש עד כמה יעלה חובת הרב והמורה, חשבון האמנים של ג' תפלות שביום עולים בערך למאה ומעלה (100 —) ובביהמ"ד קטן שמתפללין שלשים מתפללין והמועט (14) אנשים אין נזהרין באמן (בין אם משיח בין אם יושב ודומם) יעלה: ביום אחד לבד 7 לחשבון 1400 אמנים — שבוע אחד 9,800 אמנים — חודש אחד 39,200 אמנים לשנה אחד בלבד 470,400 — לחמשה שנים 23,52000.

הגע עצמך בביהמ"ד שביטלו לא יותר ממספר הקטן של 14 אנשים עניית אמן כדבעי (וחשבון זה כמעט אין ביהמ"ד שינצל ואף במקומות שאין אנשים קבועים מ"מ פעם זה מבטל ופעם שני) והרב המורה בביהמ"ד לא מיחה כדבעי מיתוספין לחשבוננו במשך ה' שנים בלבד:

שלשה ועשרים מיליאן, וחמישים ושתים אלף עבירות של ביטול אמירת אמן, ואם יש 28 אנשים שאין עונין כראוי (שהוא שכיח מאד) והרב לא מיחה עולין לחשבוננו: 47,04000 ואחר עשר שנים יעלה לחשבון: 94.08.000 שהוא 33 מיליאן וח' אלף אמנים.

ועכשיו התבונן קצת מה שעולין על חשבון רב קהלה קטנה שלא נמצא בה מבטלין אמירת אמן יותר מ"ד אנשים (14) וכשלא מיחה בהן מיתוספין

מדריך לכשרות-ולחיזוק הדת

קז

עונותיהם על חשבוננו סך

47,04,000

וזכור ואל תשכח מ"ש באור צדיקים (דף יא.) שעבור אמן אחד שיבטל מלענות כראוי צריך לירד לשאול תחתית מדורה התחתונה של גיהנם, ולפי חשבון סך אמן שלא ענה דנין אותו בסך שהוא בגיהנם, ואין הקב"ה מוותר כל שהוא לכד אם עשה תשובה על כל אחד ואחד. ולאידך אם מחית והוכחת כדבעי מיתוספין לזכותך בשכר גן עדן סך 47,04,000 זכיות, כמבואר בילקוט דברים תשנג.

חשבון מצומצם לשנה אחד חטאת הרבים — באין מוכיח מי שאפשר למחות ואינו מוחה נתפס בעונם: (שבת נד: ק"ה, תנחומא משפטים, רמ"א יר"ד של"ד מ"ח).

(א) עונות המתקבצים לרבי שאינו מוכיח כמחוייב (בשנה אחד עבור

אדם אחד:

260	(2) מכשול בה' הלכות שבת
1,065	(3) מכשולות באונאה וגניבה (ג' ליום)
52	(4) מכשול כרביית (פעם לשבוע)
710	(5) מכשול בצניעות (ב"פ ליום)
710	(6) לשה"ר, ליצנות, רכילות, קללות (ב"פ ליום)
17,750	(7) ברכות שלא בכוונה (50 ליום)
52	(8) קביעות עתים לחורה (פ"א לשבוע)
1,065	(9) שאר עבירות (ג' ליום)
21,664	סך הכל:
216,540	וכל הנ"ל עשרה אנשים:

ואם תוסיף לזה ביטול אמנים של 14 אנשים יתוספו (כנ"ל) 470,400 סך

הכל לשנה: שש מיליאן שבע ושמונים אלף וארבעים 6,87,040

עכשיו חוכל כבר להחבונן היטב בשני צדדי מאזני המשקל העומד לפני כל רב מורה ומנהיג ומשפיע.

החשבון המצומצם ביותר שעולה לרב שאינו מוחה המשמש בקהלה היותר קטנה הוא לפחות ביטול מצות (כחשבון הנ"ל) לעשרה אנשים מחמת חוסר ידיעה או חיסור ידיעת חומר האיסורים וגודל עונשם, וביטול אמנים לידי אנשים העולה בסך

6 מיליאן, שבע ושמונים אלף, וארבעים

ביד הרב ליקח כל הנ"ל על חשבוננו בשתיקתו ואי מחאתו ותוכחה.

וביד הרב לעורר להזהיר ולהתריס בעת התפלה, לפני קריאת, בסעודה ג', בסעודות מצות, ובכל שאר הזדמנות ולקבל שכר של המבטלין (כנ"ל) עבור אמירת 6 מיליאן, שבע ושמונים אלף וארבעים מצות שלא עשאן מעולם.

דברי אלוקים חיים

מקור: יעשה את החסדים

א

פעם אחת התווכח הרב הקדוש רב ייב"א ז"ל מאוסטראה עם הרב הקדוש ר' פנחס מקוריץ ז"ל, באיזה איסור נכשלים יותר בדור הזה. הרב ייב"א אמר, שהאיסור הגדול ביותר עכשיו, הוא מה שמדברים בבית-הכנסת דברים בטלים בשעת התפילה, ור' פנחס אמר, שמכשול גדול יותר הוא, מה שבנות ישראל העניות הולכות לבית ה"פריצים" הנכרים למכור להם עופות ודגים ושאר צרכי אוכל, כמו שהיה נהוג אז בעיר אוסטראה, ועל-ידי-כך יש חשש שלא יבואו לידי יחוד. כל אחד מהצדיקים התעצם בדעתו, והרבה בטענות והוכחות לכסס את דבריו, והתאמץ להטות גם את דעת חברו לדעתו. לסוף הסכימו לפתוח אחד מחמשת חומשי תורה, והפסוק שיפול עליו מכמס ראשונה יוכיח להם עם מי הצדק. נודמן להם חומש בראשית, פתחוהו, וראו במקרה ראשונה את הפסוק, הכזונה יעשה את אחותנו, ונמצאו דברי ר' פנחס קיימים. אז אמר לו תיכף הרב ייב"א:

— נראה נא איך יונתן בן עוזיאל מתרגם פסוק זה.

הביטו בתרגום-יונתן, וראו שמתרגם כך: „לא יאי למ הוי מת אמר בכנישת הון דישראל (ובתרגום ירושלמי: ובבית מדרשי הון) דסאיבו... לברתיה דיעקב“, הרי שכל חומר הדבר הוא, שלא יבואו לדבר מזה בבתי-כנסיות ובתי-מדרשות של ישראל; נמצא שצדקו דברי שניהם, בחינת „אלו ואלו דברי אלוקים חיים“.

· מדברי ונוה"ק ·

י' תברך ה' מברך ו' יהיה ה' ברכה בלב שלם לברך תמיד לחבירו ויהיה נזוהר הרבה מאד שלא להוציא שום קללה מפיו חס ושלום, כי לעצמו הוא מקלל. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, על פסוק מברכיך ברוך ואורריך ארוה, כדאיחא בבראשית רבא סדר תולדות פרשה ס"ו סימן וי"ו, והובא גם כן בירושלמי בברכות, סוף סוף פרק

אלו דברים, וריש פרק לולב הגזול, ובפרק קמא דמגילה, וזה לשונו אמר רבי תנחומא גוי אחד פגע ברבי ישמעאל, ברכו, אמר לו כבר מילתך אמורה. פגע בו אחד וקללו אמר לו כבר מילתך אמורה אמרין ליה כמה דאמרת לדין אמרת לדין אמר להון כן כתיב מברכיך ברוך ואורריך ארוך עכ"ל. ופי' הרב מהרש"י שם בב"ר ובפי' הירוש' דמ"ש רבי ישמעאל למברך ולמקלל כבר מילתך אמורה ר"ל חשובתך כבר גזורה מאת השי"ת, כי המברך גם הוא יתברך, כדכתיב מברכיך ברוך, וכמו כן למקלל עונשו הוא כי יהיה מקולל כדכתיב אורריך ארוך, והרי מצינו בגמ' בשבועות דל"ו ע"א על מתניתין דקתני והמקלל עצמו וחבירו חייב, אמ"ר ינאי דברי הכל עצמו, דכתיב רק השמר לך ושמור נפשך מאד, כדרכי אבין דאמ"ר אבין כל מקום שנאמר השמר, פן, ואל, אינו אלא לא תעשה, וחבירו דכתיב לא תקלל חרש, הרי דאיכא איסור לאו, בין למקלל לעצמו, בין למקלל לחבירו, ואפילו בלא מתכוין כשמדבר איזה דיבור שיש בתוכו לשון קללה לנוכח, יש להופכו שלא יראה כמקלל לחבירו, כמ"ש שם בגמרא על מתניתין דקתני יכך ה' אלהים, וכן יכך אלהים, זו היא אלה הכתובה בתורה יתיב רב כהנא קמיה רב יהודה ויתיב וקאמר הא מתניתין כדתנן, אמר ליה כנה, יתיב והוא מדרבנן קמיה דר"כ ויתיב וקאמר, גם אל יתצך לנצח יתחך ויחסך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה, אמר ליה כנה, ופריך תרתי למה לי ומשני מהו דתימא הני מילי מתניתין אבל בקראי אימא לא מכנינן, קמ"ל, ופי' רש"י ויתיב וקאמר מתני' כדתנן ר"כ היה שונה משנתינו, וכמות שהיא שנויה יכך יכה, אמ"ל רב יאודה הפוך דבריך, כנגד אחרים, אמור יכהו וכן יכה, ולא תקללם. ויתיב וקאמר גם אל יתצך לנצח את המקרא הזה היה דורש שנאמר בדואג בספר תהלים, כנה, ואמור יתצוהו עכ"ל. הרי לך שאפילו במדבר ברברי תורה במקרא ובמשנה להורות הלכה או לדרוש בקראי, שהוא מדבר עם חבירו לנוכח, יש לכנות ולהפוך המשנה והמקרא, שלא יהיה לנוכח, אע"פ שאינו מכוין לקלל אלא ללמד בתורה, ונראה לומר דאם הוא בא לקרות קריאה נאמנה בכתובים כמו שאנחנו קורין בס' תהלים, וכ"ש בתורה ובספר תורה, שאז אין לו לכנות אלא קודא כדרכו, וזהו דקא דייק רש"י בלשונו וקאמר את המקרא הזה היה דורש שנאמר בדואג בס' תהלים שר"ל שבדרשות וכיצא, יש לכנות, לא בקריאה נאמנה. וכ"כ ריא"ז הובאו דבריו כשה"ג שם בפ' שבועת העדות סביב הרי"ף וז"ל, כששונה את חבירו דראוי לכנות, כגון אם רוצה לומר יכה, יאמר יכהו, ואפילו המקרא שכתוב גם אל יתצך לנצח, יכנהו, ויאמר יתצוהו, שלא יראה כמקלל את חבירו, אבל כשקורא בכנסת או המלמד לתלמידו אינו ראוי לכנות עכ"ל, והרב כנה"ג בח"מ סי' ז"ך הגה"ט אות ג' הביא דברי הרב שה"ג אלו וסיים והם דברי הגמרא עכ"ל, ואחר המחילה רבה ריא"ז בא לחדש ע"ד הש"ס שבקריאה ובבית הכנסת ובמלמד לתלמידים, צריך לקרות ככתוב וזה לא נאמר בגמרא כאמור וצ"י, עכ"פ למדנו חומר איסור מקלל לחבירו שאפילו שלא יהיה מכוין לקללה אלא כקודא מ"ש במקרא ובמשנה עכ"ז יש לו לזהר לכנות כאמור.

ודיין זה פסקו הרמב"ם בה' סנהדרין ריש פרק וכו' וז"ל, כל המקלל דיין מדייני ישראל עובר בל"ת שנאמר אלהים לא תקלל, וכן אם קלל הנשיא, או ראש הסנהדרין גדולה, או המלך, הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר ונשיא בעמך לא תאור, ולא דיין ונשיא בלבד אלא כל המקלל אחד מישראל לוקה שנאמר לא תקלל חרש ולמה נאמר חרש שאפילו זה שהוא אינו שומע ולא נצטעד בקללה זו לוקה על קללתו. ויראה לי שהמקלל את הקטן חייב והרי הוא כחדש. המקלל את המת פטור. הואיל ומקלל כי' אדם מישראל חייב, למה יחד לאו על דיין, ולא על נשיא, לחייבו שתיים, נמצאת למד שהמקלל אחד מישראל בין איש בין אשה בין גדול בין קטן לוקה אחת, ואם קלל דיין לוקה שתיים, ואם קלל נשיא שלש, וכן נשיא שקלל אביו חייב משום ארבע שמות, שלשה של כל אדם, ואחד משום האב. המקלל עצמו לוקה כמו שקלל את אחרים שנאמר רק השמר לך ושמור נפשך מאד, ואחד המקלל עצמו או חבירו או נשיא או דיין, אינו לוקה עד שיקלל בשם מן השמות הקדושים, או באחד מן הכנויים חייב, וארור בו שבועה, בו קללה, בו נידוי, עכ"ל, וכן פסק הטור בח"מ סי' ז"ך [דף צא] ככל דברי הרמב"ם, אלא דאחד דבדי הרמב"ם, סיים וכתב, וז"ל אבל אם לא היה שם התראה או שקלל בלא שם ובלא כינוי כגון שאמר ארור פלוני או שקללה באה מכלל דברים, כגון שאמר אל יהי פלוני ברוך לה' או אל יברכהו ה' וכיוצא באלו, אינו לוקה אבל מיהא איסורא איכא, אע"פ שאינו לוקה עכ"ל. וכ"פ מרן בש"ע שם.

ומה נענה ומה נאמר, כי בעונותינו הרבים, כמה בני אדם הם נכשלים לקלל את חבירו בשם, העובר בלאו, וחייב מלקות וכמה מלקות דאי הוא חייב על זה, ואפילו אם יהיה בלא שם, איסורא מיהא איכא כדבר האמור.

וכן הכריח עוד מרן בס' ב"ה שם בח"מ סי' ז"ך כמו שיע"ש. והרמב"ם בספר המצות מצוה שי"ז, כתב וז"ל הוזהירו מלקלל איש איזה שיהיה, מישראל. והוא אומר לא תקלל חרש, והבן ממנו ענין זה החרש מהו, וזה כי כשהנפש כשהתנועה לנקום מהמזיק לפי צורת ההיזק הקיימת בדמיון הזה, לא תסור מהיות מתנועת, עד שתגמול למזיק לפי צורת ההיזק הרשומה בדמיון. וכאשר שלמה לו גמול תנוח אותה התנועה ונעדרה מהתנועה מן הדמיון, ופעמים ישלימהו גמול בקללה ובחירופים לבר, ותנוח בדעתו בשיעור מה שהגיע למזיק היזק באותן המאמרים והחירופים. ופעמים יהיה הענין יותר קשה, ולא תנוח אותה התנועה, עד שתאבידהו ממנו אז תנוח בדעתו שיעור מה שהגיע לו מכאב לאבוד ממנו. ופעמים יהיה הענין יותר קשה, ולא תנוח אותה התנועה, עד שתנקם ממנו בגופו ממיני הכאות וחסדוך האכזריים. ופעמים יהיה הענין יותר קשה ולא תנוח התנועה עד שתקח נפש המזיק חלקו מן המציאות וזה הוא התכלית. ופעמים תהיה תנועת הנפש קטנה לבקש עונש המזיק, וזה לקטנות עונש. עד שתנוח התנועה בצעקות וגזמו עליו וקללו (אדם)

אע"פ שלא ישמע אותו אדם ולא יהיה במעמד ההוא. וזה מפורסם מפועל בעלי החמה והכעס שתנוח דעתם בזה השיעור מהחטאים הקלים, ואע"פ שיהיה החוטא בלתי יודע בכעסם ולא ישמע בחירופיהם, ואולי יהיה בדעתו כי בתכלית מה שנאסר לנו קללת איש מישראל כשיהיה שומע אותו למה ששיגהו מן הצער והכאב, אבל קללת החרש אחר שלא ישמע ולא יכאב בו שלא יהיה בזה חטא, הנה הדיענו שהוא אסור והזהיר ממנו, כי התורה לא הקפידה בענין המקולל לבד כשהזהיר שלא יניע נפשינו לנקימה ולא ידגיל לכעוס, וכן בעלי הקבלה הביאו ראיה על איסור קללת כל איש מישראל מאומרו לא תקלל חרש ולשון ספרי אין לי אלא חרש מנין לדבות כל אדם, ת"ל ונשיא בעמך לא תאור א"כ למה נאמר חרש מה חרש מיוחד בחיים יצא המת שאינו בחיים. ובמכילתא לא תקלל חרש דבר הכתוב באמללין שבאדם, וכל מה שאמרנו בתנאי שיקלל בשם, וכן כשקלל עצמו לוקה הנה כבר נתבאר שמי שקלל חבירו בשם עובר בלאו אחד, והוא לא תקלל חרש, ומי שקלל הדיין עובר ב' לאוין ולוקה ב', ומי שקלל נשיא לוקה ג', ולשון מכילתא כשהוא אומר ונשיא בעמך לא תאור, אחד דיין, ואחר נשיא במשמע ומה ת"ל אלהים לא תקלל, לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו מכאן אמרו יש מדבר דבר אחד, וחייב עליו משום ד' דברים, משום לא תקלל חרש, ומשום האב, ומשום דיין, ומשום נשיא בעמך מכל מקום הנה נתבאר מה שזכרנוהו והתבארו משפטי מצוה זו בדי' משבועות עכ"ל.

וכן כתב הרב החינוך ז"ל בסדר קדושים סי' רל"א שלא לקלל אחד מישראל, בין איש בין אשה, ואעפ"י שאינו שומע הקללה שנאמר לא תקלל חרש, ובא הפירוש עליו, מי שאינו שומע קללתך. וכן תירגם אנקלוס ולשון ספרא אין לי אלא חרש, מנין כל אדם, ת"ל בעמך לא תאור, א"כ למה נאמר חרש, מה חרש המיוחד שהוא בחיים, יצא המת, שאינו בחיים, אע"פ שאין בנו כח לדעת באיזה ענין תנוח הקללה במקולל, ואיזה כח בדיבור להביאה עליו, ידענו דרך כלל מכל בני העולם, שחוששים לקללות בין ישראל בין שאר האומות, ויאמרו שקללת בני אדם, גם קללת הדיוס תעשה רושם במקולל, ותדבק בו המארה והצער, ואחר דעתנו דבר זה מפי הבריות, נאמר כי משרשי המצוה שמנענו השי"ת מהזיק בפינו לזולתינו, כמו שמנענו מהזיק להם במעשה, וכעין ענין זה אמרו דז"ל, ברית כרותה לשפתיים, כלומר שיש כח בדברי פי האדם, ואפשר לנו לומר לפי עניות דעתנו, כי בהיות הנפש המדברת שבאדם חלק עליוני וכמו שכתוב ויפח באפיו נשמת חיים ותרגם אנקלוס לרוח ממלא, נתן בה כח רב לפעול אפילו במה שהוא חוץ ממנה ועל כן ידענו ונראה תמיד, כי לפי חשיבות נפש האדם ודבקותה בעליונים בנפש הצדיקים החסידים ימהרו דבריהם לפעול בכל מה שידברו עליו. זה כבר דיוק ומפורסם בין יודעי דעת. ומביני מדע. ואפשר לומר עוד, כי הענין להשבית ריב בין בני אדם להיות ביניהם שלום כי עוף השמים יוליך את הקול, ואולי יבואו דברי המקלל באזני מי שקלל,

והר"מ במו"ל אמר בטעם מצוה זו כרי שלא יניע נפשו של המקלל אל הנקמה לא ירגלינה לכעוס, ועוד האריך בענין בספרו, ונראה לי מדבריו שלא יראה הוא ודעתו נזק אל המקולל בקללה, אלא שתרחיק התורה הענין מצד המקלל שלא ירגיל נפשו אל הנקמה וכעס, ואל פחיתות המידות, וכל דברי רבותינו נקבל עם היות לבבנו נאחז כמה שכתבנו יותר. מדיני המצוה מ"ש ז"ל שאסור לקלל בשום ענין ומכל מקום אינו לוקה אלא המקלל בשם מן השמות, או בכינוי מן הכנויים כו', ונוהגת בכל מקום ובכל זמן [דף צב] בזכרים ונקבות, ועובר עליה וקלל בשם, או בכינוי אחד מישראל במזיד ויש עדים והתראה, לוקה, שזהו אחד מג' לאיין שאע"פ שאין בו מעשה לוקין עליהם, עכ"ל.

דא"ה גם ראה כי מבואר מדברי הרב ז"ל כי הקללה שאדם מקלל לחברו בכל אופן, אפילו בלא שם וכינוי היא אסורה, ואיסור זה הוא מדאורייתא כמ"ש הרב בית חדש בח"מ סימן ז"ך ח"ל דאפילו בלא שם, מ"מ איסורא איכא מן התורה, וחייב עונש נידוי ומכת מרדות, אם היה ת"ח, או שאר עונשים אם היה עם הארץ, הילכך אע"פ דמחל לו המתחרף יש עליו עונש דאין בידו למחול, ח"ש הרב בהג"ה ש"ע זו"ל, ואפילו מחל המתחרף, עונשים אותו שכבר חטא ונתחייב עכ"ל דרצונו לומר בין שהיה מלקות מן התורה כו', ובין שלא התרו בו כו', דאיכא איסורא דאורייתא בלחד כיון דמ"מ חטא וכבר נתחייב עונש מן התורה אין בידו למחול ועונשין אותו כפי מה שיראו.

וזהו רמז הכתוב בסדר בלק, אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור על פי ה', לעשות קטנה או גדולה, דהיינו כי יש באיסור מקלל את ישראל שני איסורים איסורא רבה כשהוא מקלל בשם, שעובר על לאו, וחייב מלקות. ואיסורא זוטא כשמקלל בלי שם, דאיסורו מד"ת, אבל אינו חייב מלקות. א"כ כשבלק שלח אחר בלעם לקלל את ישראל הרי השיבו כהלכה לא אוכל לעבור את פי ה' כי איסור קללה בין בשם בין בלי שם, איסורו מד"ת, אלא דיש הפרש בין איסור גדול שהוא קללה בשם, שעובר על לאו, בין כשהוא בלי שם שאינו חייב בלאו, וזה אומרו לא אוכל לעבור את פי ה', דתרווייהו מד"ת לעשות קטנה לקללה בלא שם, או גדולה לקללם בשם וק"ל. ואפילו שכתבו הפוסקים הרמב"ם והטור והחינוך ומרן בש"ע, המקלל את המת פטור, היינו פטור מדיני אדם וחייב מדיני שמים, כי מבי סיבות, אחת היא כי אדם שידע תחיית המתים ושכר והעונש, והנשמה היא בעולם הנשמות. א"כ כשזה מקלל אותה, אפשר שתרגיש ויעשה בה רושם ויצטער ומה גם אם יהיה צדיק, וכבר אמרו רז"ל והביאו רש"י בחומש פי' חקת ע"פ וירעו לנו מצרים ולאבותינו, מכאן שהאבות מצטערים בקבר, וזהו על צער הבנים כ"ש כשנוגעים בכבודם עצמן.

ועיניך תראנה מ"ש בספר החסידים סי' תקע"ו וז"ל כבר היו חכמים יושבים, בא אחר ושאל אם הבן מכה את אביו לאחר מותו פטור, ואם מקלל חייב, אם מת ועושה בו חבורה דם יצא אמאי אינו חייב מאי שנא אם בעבור בזוי שמקללו, גם זה ביזוי שמכחו לאחר מותו, אמ"ל כי מועלת הקללה שיש היזק לאב לנשמתו, משא"כ בהכאה עכ"ל. הרי דלגבי קללה שמקלל לאחר מותו מועלת הקללה שיש היזק לאב לנשמתו והרי קיימא לן דיש חרם ותקנת הקדמונים, שלא להוציא שם רע על המתים, כמ"ש מרן בש"ע בא"ח סי' תר"ו, והמקללו ומחרפו למת, חייב נידוי, וצריך לבקש מחילה בעשרה ולהתיר את הנידוי, וחילוק שיש בין כשחירף בחיים חייתו, ומת, שצריך לילך ולבקש מחילה על קברו, או לשלוח שליח בערו, ובין אם חירפו לאחר מיתה רשואל המחילה במקום שחירף, כמבואר כל זה בפוסקים וכמ"ש לקמן בס"ד. * ואם באב, אם קללו לאחר מיתה חייב, נחתינן דרגא בשאר בני אדם שיהיה פטור, אבל אסור. וג"כ כמו כן ראוי לזהר מלקלל את חברו כי כיון רקיימא לן דהאבות מצטערים בקבר, הרי אביו ואמו של זה המקולל הם מצטערים בקבר, ויחשוב כי אם היה אביו ואמו לפניו, בפרט אם הוא בן אדם גדול בתורה, או רבו, שאם היה עומד לפניו כוראי שלא היה לו פנים לקלל לבנו לפניו, כן יחשוב עכשיו שהם מתים, כי גדולים צדיקים במיתתן מבחייהם, ומכ"ש אם יהיה מקלל לאחיו בחיי אביו ואמו כי הם מצטערים לשמוע קללה על זרעם ולא מבעייה בחייהם, אלא אפילו לאחר מותם, אם מקלל לאחיו, אין ספק כי הוא עובר על מצות כבוד אב ואם דקי"ל מכבדו בחייו מכבדו לאחר מותו, ובלי ספק בקללה לאחיו יצטערו אביו ואמו בקבר. וכמ"ש בס"ח סי' תקע"א וז"ל, אחד היה מכבד את אביו ואת אמו והיו אחים ואחיות מתקוטטים עמו, והיו מקללן ומכעיסן והיה לאביו לאמו צער, אמ"ל החכם אתה מכבד את אביך ואת אמך ואתה מצערן, אילו היו קללותיך ועונשיך מתקיימים היו אביך ואמך בצער, וכתיב וגם רמו הנה נדרש, וגם דם אביך, ועשו אמר יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחיו לא רצה להרוג שלא יצטער אביו. לבך אל תצער אביך לקלל זרעו בחייו, וגם לאחר מותו יש לו לאדם לחשוב, אלו היה אבי חי, היה מצטער אביו, גם אחר מותו לא אקלל, כי הנשמה רוח האדם לאחר מותו יודעת כל מה שבזה העולם, שהרי בעלי הכהן כתיב לאהוב את נפשך וזה אחר מותו עכ"ל. תהו מה שאמר הכתוב בסדר תולדות ותאמר לו אמו עלי קללתך בני כו', כי כך היא המידה רכשמקללים זרעם מרגישים הקללה אביהם ואמם כאמור.

וזוהו נראה כונת הכתוב בס' בלק מה אקוב לא קבה אל, ומה אזעום לא זעם ה', כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורינו, ופרש"י כי מראש צורים אראנו אני מסתכל בראשיתם ובתחילת שרשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים, כצורים וגבעות הללו ע"י אבות ואמהות יע"ש. וכונתו שהוא מתירא לקלל את ישראל כי שיש להם אבות ואמהות חזקים כצורים וגבעות, א"כ הרי הקללה מרגישיך ואבות ואמהות מצטערים, וא"כ אינו יכול לקללן.

יעיין מ"ש בח"מ סימן ת"ך בהגהת מור"ם סעיף ל"ח שכתב ח"ל, המדבר רע על שוכני עפה, צריך לקבל עליו תעניות ותשובה, ועונש ממך כפי ראות עיני הב"ד, ואם קרובים בסמוך לו, ילך על קבריהם, ולבקש מהם מחילה. ואם הם רחוקים ישלח שם שלוחו יע"ש. ועמ"ש לקמן דצ"ע א", בס"ד.

ודע קורא נעים [דף צג] כי בהיות האדם מקלל את חברו שלא בפניו, עובד בלאו משום לא תקלל חרש, כאשר נתבאר בגמרא ובכל הפוסקים ראשונים ואת האחרונים, וטעם איסורו הוא מב' צדדים, מצד המקלל שלא ירגיל עצמו מדח הנקימה והאכזריות ומצד המקולל שלא יארע לו שום נזק משום ואהבת לרעך כ'ך כמ"ש הרמב"ם והרב החינוך וכמ"ל.

אכן אם מקללו בפניו, מלבד האיסור עצמו, איכא משום שפיכות דמים, וכמ"ש בזה"ק ס' קדושים דפ"ה ע"א, על פסוק זה, לא תקלל חרש ח"ל, ת"ח מאן דלייט לחבריה ואיהו קמיה ואכסיף ליה כאילו אושיד דמיה והא אוקימנא, והאי קרא דלאו חבריה עמיה, והוא לייט ליה ההיא מלה סלקא, דלית לך מלה ומלה דנפיק מפומיה דלא אית לה קלא, וההוא קלא סליק לעילא וכמה קסטרין מתחברין עמיה בההוא קלא עד דסלקא ואתער אתר דתהומא רבה כמה דאוקמוה, וכמה מתערין עליה דההוא בר נש ווי למאן דאפיק מלה בישא מפומיה, והא אוקימנא יע"ש. הרי דאיכא איסור מוסיף למקלל את חברו בפניו, דאיכא נמי משום שפיכות דמים, ולכן שומר נפשו ירחק, שלא יקלל לאחרים, בשום צד, שהרי מלבד מ"ש בראש אמיר כי המקלל לחבירו, לעצמו הוא מקלל, וכמה כתובים נאמרו על זה; ומקללך אאור, ואורריך ארור, וכדומה, עוד בה כי לפעמים אדם מקלל, והקללה חוזרת על זרעו, כמ"ש רד"ל בסנהדרין דמ"ח ע"ב א"ר יאודה א"ר, כל הקללות שקלל דוד את יואב נתקיימו בזרעו של דוד אל יכרת מבית יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ונופל בחרב וחסר לחם זב מרחבעם כו', מצורע מעוזהו כו'. מחזיק בפלך מאסא כו', נופל בחרב מיאשיהו כו', וחסר לחם מיכניה. א"ר יאודה א"ר היינו דאמרי אינשי תהא לוטא ולא תהא לאטא ופירש רש"י תהא לוטא ולא לאטא, נוח לך להיות מן המקוללין, ולא מן המקלל לפי שסוף קללת חינום לשוב אל המקלל יע"ש. וכ"כ בס"ח ס"י ע"ה ח"ל, אל תעניש ישראל ואל תקללהו, אך התפלל עליו שישלים הקב"ה לבו, ויחזירהו למוטב, ואל תמסור עליו דין לאמור הצוד ינקמני מידו וישוב לעושה הרע כדעתו, כי כל המוסר דין על חברו, באת מידת הדין לפני הקב"ה ואומרת, רבש"ע לזה תעשה דין, ראוי הוא שתענישו על כך וכך. כללו של דבר אל תקלל שום אדם, כי פעמים רבות הקללות חוזרות כולן על ראשו ועל זרעו, שכן מצינו שכל הקללות שקלל דוד את יואב נתקיימו בזרעו יע"ש.

ולפעמים מקלל אדם בביתו אם יחסר לו איזה דבר, ובפדט להנשים כשיחסר להם איזה דבר קטון או גדול, אומרים מי שלקח זה יקח המלאך המות נפשו בר מינן, והוא עין פלילי, אפילו יהיה הלוקח אויב לו ומבקש דעתו, מי שהוא יאודי, איך ימלא לבו לפגוע בנפשות על בצע כסף, וישער כדעתו, כי אפילו אם יהיה אויבו ומבקש רעתו חולה ונוטה למות ובידו להביא לו איזה תרופה להחיותו אינו מתעצל, כי נכמרו דחמיו עליו כיון שהוא יאודי, ויש בנו מידת רחמנות, וחייב לקיים מצות לא תעשה דלא תעמוד על דם רעך, ומצוה עשה והשבותו לו, שהוא אבידת גופו,

וכ"ש אם יהיה אוהבו ואפילו רחוק רחוק ואין צ"ל אם יהיה קרוביו ואוהביו ובניו ובנותיו ובני ביתו וכלתו וכדומה שלקחהו, והוא מקללם שימותו ושאר קלות נמרצות, כי בלא"ה כמה צריך ליוהר לאידך גיסא, שלא לגנוב ולגזול, כי מלבד חומר האיסור, עד שאמר את נפש בעליו יקח, ואיכא מאן דאמר נפשו של גזול ואיכא מ"ד נפשו של גזול, הא מיהא נפש הוא חובל ואפילו למגול על מנת למיקט, ר"ל להכעיסו לפי שעה ולתת לו דהוא איסור מדינא כמוזכר בש"ס ובפוסקים, ואת ועוד כי יחס לבבו לגזול באותה שעה ויקללהו וח"ו יתקיים הקללה בר מינן וימות במיטב ימיו בדרך שחוק חלילה.

ועיני ראו ולא זה, כמה בני אדם בבחורתם, עשו עניינים כאלו דרך שחוק, לגזול ולהטמין כדי להכעיס ושיצטער חברו לפי שעה, ומרוב שיחו וכעסו קלל אותם ולא עברו ימים מועטים שמתו במבחר ימיהם ושומ' היתה בלבי כי הגיע עליהם הקלות, כי כן יזהר כל אדם בזה במאד מאד כי כל עושה אלה בנפשו דיבר רחמנא ליצלן, ואם עושה ברחנות עם חברו שיהיה ברחנות כשר, המשמח אלהים ואנשיה, לא ח"ו להפך להכעיסו ולצערו שיהיה השמחה לתוגה לו, כי מתגלגל מזה קטטות ומריבות והקפדה ושנאת חינם ולשון הרע, ובמאי דקמן לקללו קללה נמרצת צא ולמד מענין יעקב אבינו ע"ה כמה שקלל שאמר ללבן עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה ואמר בב"ר ס' יוצא פע"ד ס' ג' ח"ל על דעתיה דר' יוסי לא מתה רחל אלא מקללתו של זקן, שנאמר עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה, והיה כשגגה שיוצאת מלפני השליט, ופירש הרב מהרש"י ז"ל ח"ל כשגגה היוצאה מלפני השליט שמתקיימת שלא מדעתו, וכן יעקב לא נתכוון אלא למי שלקח אלהיו דרך גניבה לעוברו או למוכרו, אבל לא למי שלקחו לשם שמים כדלקמן א"כ היינו שגגה, שהוא לא כיון לקללו; אלא שיומת על ידם ומכל מקום מאחר שיצא מפיו, לא יחיה, נתקיים, יע"ש, הרי דלפעמים מוצא הקללה מפיו בלא מתכוין ומתקיימת, הגם כי שכנגדו לא כיון לגזול, אלא אדרבה היה לשם שמים שלא יעבד עבודה זרה, עכ"ז? ראה מה עלתה לה, גם לפעמים יוצא מפיו קללה לאדם אחר, ומתקיים באחר כמו שהיה בעצמו ענין יעקב אבינו עליו השלום וכמ"ש בהדיא באגרת בראשית פ' כ"א ח"ל ר"א ויזכור אלהים את רחל, וש"ה יזכור אדיריו יכשלו בהליכתם. אדיריו, זה יעקב ורחל שזכרן הקב"ה ושילם מהם החשבון שאמר לאברהם כה יהיה זרעך, אלא יכשלו בהליכתם שיעקב אמר [דף צד] עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה, ותלך רחל ולא ידע יעקב, מיד גרם לה שמתה בדרך שנאמר ואני בבואי מפתן מתה עלי רחל, הה"ד יכשלו בהליכתם, למה הדבר דומה לרועה שראה את הזאב שנכנס לחטוף כבשים, נטל אבן לזרוק בזאב, והלך בכבשה, וכך יעקב קלל והיה סבור שהוא מקלל ללבן, ולא ידע שקללתו הולכת על כבשתו, שנאמר ולא ידע יעקב, לפיכך מתה רחל בדרך כזו יע"ש. הרי נתבאר כי מקללה יהיה מה שיהיה יענש המקלל באותה קללה באיזה צד ואופן שיהיה, הוא או זרעו או אשתו, ולכן יזהר האיש הירא הרבה לבל יוצא הקללה מפיו בשום ענין.

ועוד רעה חולה גורם המקלל לאחרים מ"ש בס"הח סימן תרנ"ו וז"ל כל המבקש נקמה מאותם שעשו לו רעה ונענשו על ידו, כשיעשה דבר כיוצא בו או הוא או זרעו יענשו אף על פי שלא היו מענישים אותו עבור זה אם לא היה מבקש נקמה, ואחר שביקש נקמה יענישוהו מידה כנגד מידה עכ"ל, והדבר פשוט מצד עצמו כי כיון שהוא מתרעם ומקפיד על אותו דבר שעשה לו חברו ומקללו, כי חשב לרדוף את חברו כי הוא ראוי לאותו עון ולאותו קללה על מה שעשה עמו, א"כ כדינו וכמשפטו שדן לחברו כן הניס אותו כשהוא יעשה כן לחברו, לרדוף אותו ולהענישו באותו עונש כי משפטיך אתה חרצת. כמשפט הזה יעשה, וזה ברור. וביותר יזהר שלא לקלל את המתים וכ"ש לחרף אותם, כי מלבד זה שיש תקנה וחרם מהקדמונים שלא להוציא שם רע על המתים כמ"ש מרן בש"ע א"ח סי' תר"ו ס"ג יע"ש וחיוב נידוי אפילו יהיה מבזה למת שהוא עם הארץ, וכ"ש אם הוא ת"ח, ולענין מחילה אם חירפו ואח"כ מת צריך לילך על קברו, אבל אם חרפו אחר שמת אין צורך לילך על קברו. אלא מבקש מחילה במקום שחטא ואפילו בזיהו לת"ח כמ"ש הרב"ד בא"ח סי' תנ"א. ומחילה זאת כיון שצ"ל חטאתי לה' אלה"י ולפלוני צריך להיות ביו"ד, דבציר מיו"ד לאו אורח ארעא כמ"ש הרב פר"ח ויש להרבנים ולבית דין שבכל מקום להזהיר על זה ולהעניש למי שמחרף ומקלל למתים, וכ"ש אם הוא לת"ח כמבואר בש"ס ובפוסקים, והוא דבר ברור ופשוט.

וגם אוהרה שמענו מהש"ס וכל הפוסקים, שלא יקלל אדם את עצמו ואסמכוהו אקדא, רק השמר לך ושמור נפשך מאד, כדאיתא בגמרא שם בשבועות דצ"ה ע"א והרמב"ם והרא"ה והטור ומרן בש"ע שם וכמ"ש"ל, ובזוה"ק סדר פינחס דדמ"ו ע"א וז"ל תלתא אינון דגרמין ביש לגרמייהו. תדין בהאי עלמא, וחד בעלמא אחרא, ואילין אינון, מאן דלייט גרמיה, דתנינן חד ממנא אתפקד קמיה דבר נש ובשעתא דלייט גרמיה, ההוא בר נש האי ממנא ושבעין אחרנין דממנא תחותיה נטלין ההיא מלה ואמרי אמת וסלקי לה ודיינין לה ואיהו רדיף אבתריה עד דעביד ליה ואשלים ליה ההיא מלה. מאן לך רב ממשה שאמר, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, ואמר לצורך ואע"ג דהקב"ה עביד דעותיה, עם כל זה לא אשתויב מעונשא, והא אתמר דלא אידכר בפרשת ואתה תצוה שמיה ואתמחי מתמן, והא אוקמוה. מאן לך רב מרדך מלכא דאמר אמדתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי, מאי בעוד רשע לנגדי, ההוא ממנא דאתפקד על דא ונטיל ההוא מלה לאבאשא ליה לבר נש עכ"ל.

הנה מבואר דמי שמקלל את עצמו ח"ו ויאהב קללה ותבואה, מי לנו גדול ממשה רבינו עם שהיה במקום הצלת רבים, להציל לכל ישראל בדרך תפלה וריצוי שיתרצה הקב"ה למחול עונות ישראל, והקב"ה עשה רצונו שמחל להם ככח תפלתו של משה, עכ"ז מה שהוציא מפיו, ואם אין מחני נא מספרך, נתקיים בו קצת ונעשה בו רושם,

שלא נזכר שמו בפרשתינו. וכ"ש המקלל מחמת רוגזו וכעסו, כי בודאי שיתקיים הקללה לגמרי כדמותה כצלמה, וכן אמרו בזה"ק ס' בהעלותך דקנ"ה ע"ב על פסוק ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל. אמר ליה הקב"ה, אח בעי מותא בכל זמנא, הרי לך ואצלתי מן הרוח כו'. ת"ח דהכא ידע משה דאיהו ימות ולא יעול לארעא, דהא אלדד ומידד, מלה דא הוו אמרי, על דא לא לבעי ליה לאיניש בשעתא דרוגזא שאריה ביה, ללטייא גרמיה, דהא כמה קימי עליה, דמקבלי ההיא מלה בזמנא אחרא דבעא מיתה, לא קבילו מיניה בגין דכלא לתועלתא דישראל הוה, השתא לאו איהו אלא מגו רוגזא דחוקא ובגין כך קבילו מיניה, וע"ד אשתארו לבתר אלדד ומידד ואמרו דא דמשה יתכניש, ויאושע יעול להון לישראל לארעא עכ"ל.

הנך דואה בעיניך כמה צריך האדם לזהר בשעת הכעס והרוחק הבא לו, להיות סבלן, ולא יציא שום קללה מפיו, כי עושה רושם להתקיים הקללה בר מינן גם בזה"ק ס' פקודי דרס"ו ע"א אמרו דבהיכל הנקרא חובא מהכא נפקא חד רוחא מסאבא דאקרי אורי"א וכמה אלף ורבנן עמיה וכלהו אקרון אוררי יום, כד"א יקבוהו אוררי יום, והאי רוחא וכל אינון דעמיה כלהו קיימי לנטלא ההיא מלה דלייט בר נש גרמיה ברוגזיה ואילין מתערין להאי חוייא דאקרי לוינתן נחש עקלתון בגין לאיתאה ולאחערא לוויטין על עלמא, הה"ד יקבוהו אוררי יום וכו', ואילין אררי יום שלטין על רגעי ושעתי דיומא ונטלין אינון מילין דלייט בר נש גרמיה בין ברוגזא בין באומא, ובהווא מלה מתעררי להאי נחש עקלתון דאקרי לוינתן בגין לקיימא ליה לחבלא לעלמא, ועל דא לייט איוב יומיה בצעריה ולא גופיה דכתיב ויקלל את יומו בתחילה, ולבחר יקבוהו אוררי יום. רחמנא לישזבן מסטרא בישא ומתוקפוי ומכל מלה בישא, עכ"ל.

ולכן [דף צה] בא הרמז והצווי בפרשתינו ואתה תצוה את בני ישראל שכתב הרב ש"ך ח"ל ואתה תצוה את בני ישראל מה שלא התחילה כשאר פרשיות, וידבר ה' אל משה לאמר, אמרו בזה"ה לפי שאמר ואם אין מחני נא, לזה לא נזכר שמו בפרשה זו, כי קללת חכם אפילו על תנאי אפילו על עצמו היא באה, לזה אמר ואתה תצוה, תצוה ותזכירם שלא יקללו עצמן כו' יע"ש. והרב דברים אחדים דרוש טו"ב לשבת זכור דצ"א ע"ב, הביא דברי הרב ש"ך, והרחיב הדבור ח"ל, ובמקום אחר ביארנו דאפילו קללת הדיוט עושה רושם, כמו שנתבאר בזה"ק וגם בש"ס אמרו, אל תהי קללת הדיוט קלה כו', וכל זה המצאות הסטרא אחרא והכנות לרעות ביעקב, והן בעת, הני מילי ואביזרייהו שכיחי ורגילי בהו, והן האדם היה כמשחק ולא ידע כי כלתו היא, ובא וראה כמה החמירו רז"ל בזה, עד שאמרו בשבועות דל"ו דאפילו אם קורא פסוק לקרות, או משנה לפני חבירו, צריך לכנות אף שהקורא קורא בלא כנות קללה, רק קרא כדכתיב, אפילו הכי חיישי רבנן וצריך לכנות. ונגע

מדריך לכשרות-ולחיזוק הדת

ק"ט

זה מצוי מאד בין היחידים ובפרט הנשים אשר למדו לשונם לקלל לאחרים וגם לבניהם היקרים ולעצמן, וגורמין אשר רעה תבא אליהם ולבניהם אשר ילדו, וזוה רמז הרב ש"ך ז"ל דהנה אמרו רז"ל כי לבעבור שאמר משה רבינו ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, אע"ג דהיה לצורך להצלת ישראל עכ"ל עשה רושם, ולא נזכר שמו הקדוש בפרשה זו ואמר ליה ה', ואתה תצוה את בני ישראל, מה אירע לך באמירה ואם אין מחני נא כו' והזהרתם שלא יקללו עצמן, עכ"ל.

ולדרכו אפשר לרמוז, כי תצוה הוא גימטריא נשים צוה, כמ"ש הרב בעל הטורים ז"ל, לדרכו, והכונה כי בעונות הרבים נגע זה מצוי בנשים יותר לקלל עצמן ולבניהם, וגורמין ששורה הקללה ונתן את הבית בר מינן עכ"ל, ואפילו על אויבו ומבקש נפשו, אם מקללו ובא לו הקללה, הרי הוא מתחרט ומצטער, וכ"ש על אוהביו וקרוביו ובפרט זרעו ויוצאי ירכו, כי רגע באפו חיים ברצונו, והרי הקללה דומה לזורק אבן כמ"ש באגרת בראשית. ואחרי שזרקה והוציאה מתחת ידו, אין תקנה להחזירה, ואם מתחרט אחר כך אין תרופה, ובכוא אליו הצרה וצוקה צועק במד רחמי הרי הוא תוהא ומתחרט על אשר הוא היה גרמא בנוזיקין כי נפש הוא חובל, וצרה ויגון ימצא, חוץ מכמה עונשים המעותרים לכא לאחר מותו, על אשר עבר את פי ה'.

והתיקון לזה, לקבל עליו שלא להרגיל בפיו שום קללה, ואם יכעוס ויבא לידי קללה במקום קללה יברך, כאשר שמעתי מפי ארונתי מרת זקנתי הרבנית תנצב"ה, כאשר היתה מתכעסת היתה אומרת המות אל יפריד בינינו, המגפה לא יקרב אליך. וגם מוריניו הר' הקדוש הפרד"ס ז"ל זה דרכו דרך הקדש, כשהיה כועס היה אומר לא יאבה ה' סלוח לו בוי"ו ולא באלף זיע"א. ואנכי הצעיד אומר כי זהו לגבי חסידותו וקרושתו כי בודאי כך היה כונתו לטובה ולברכה אכן שאר בני אדם אפילו דבר זה לא ירגיל, כי אפשר מרוב כעסו לא יכבוש את יצרו לברר שיחותיו, הרק היטב, ויותר טוב להיות זהיר בזה הרבה לעשות משמרת למשמרת שלא לעבור על פיו שום מין קללה כלל וכלל לא, ואם ח"ו יצא מפיו איזה קללה או חרם או נידוי, תכף יתחרט לומר לא יבא ולא יהיה, ויבקש שיתירו לו התרה בעשרה, וגם יש תקנה אחרת למסור מודעה בפני עשרה, שכל מין קללה או חרם או נדוי וכיוצא, וכדומה היוצא מפיו יהיה חשוב כחרס הנשבר, וכדבר שאין בו ממש ובטיל ומבוטל.

וכאשר רמיתי כן מצאתי תיקון זה בספר החסידים סימן תרכ"ט שכתב וזה לשונו. מעשה בצדיק אחד שהיה רגזן, וכשהיו מתקוטטים עמו, לא היה משיב אלא מעניש ואחר כך עובר כעסו, והיה מתחרט, ושאל לחכם מה אעשה שלא אעניש בני אדם, אמר תקבל עליך, לאחר שתקלל ותעניש, שתאמר כל מה שאמרתי לא יבוא לו, או לא תעניש ולא תקלל, ואהבת לרעך כמוך, וזה לא רצה לעשות כך, אלא קבל עליו

בכל מה שיקלל ויעניש, שיתן כך וכך לצדקה מעות לפי שיודע שבשביל מעות לא יקלל, ועוד שיהיה לו כפרה עכ"ל, ואני אומר דלעבד כדין וכדין, דהיינו התרה על מה שיוצא מפיו, שלא יבוא ולא יהיה ולא יחול, וגם מסירת מדעא על העתיד לבא לכל היוצא מפיו קללה שלא יחול כלל, וגם את הג' לקבל עליו בתורת קנס, אם יוצא קללה שיתן כך וכך לצדקה, וכן נראה בדין, דאם אחר קלל לחברו או יצא מפיו ארור או חרם או נידוי וכדומה, אע"פ שהוא שלא כדין ולא חל החרם והנידוי עכ"ז יש לנו לכופו שיתיר אותה הקללה או החרם או הנידוי ככתוב בתשובת רבינו הרשב"א ז"ל בתשובה ח"ה סי' רפ"ה ח"ל, ועל האיש ההגון שהוציא מפיו לשון ארור למי שימנה אותו אומר אני שלא הגון בדבר הזה, כי כבר קיבל להתענות אם יסכימו עליו חבריו וגוערין בו, וכ"ש שקלל את הרבים קללת חינום ושגעון הוא זאת ולא תבא ואם מי שיחוש לו יכריחוהו ויתיר וכגון זה כופין אותו עד שיאמר רוצה אני דמצוה לשמוע דברי חכמים עכ"ל.

הנה מבואר מדברי הרשב"א, דהגם דקא פסיק ותני בסכינא חריפא דמי שמקלל לחברו שלא כדין קללת חינום ושגעון הוא זאת, ולא תבא, עכ"ז כתב דאם יש מי שיחוש לו יכריחוהו ויתיר וכגון זה כופין אותו [דף צו] עד שיאמר רוצה אני, דמצוה לשמוע דברי חכמים. וכיוצא בזה כתב בתשובה סוף סי' תקמ"ט וז"ל, ולא עוד אלא שהחרימוהו בזה, איני רואה שום שורת הדין, ויראה דחרם זה אינו חרם כההיא דריש לקיש במ"ק ד"ז, וראוי הוא לאותן שהחרימוהו, שיתירו את החרם כדי לפייסו יע"ש, ואני אומר דנכון לחוש לכתחילה להצריכו שיעשה התרה בממה נפשך, אם יהיה שהקללה עושה רושם הרי היא מן הצורך ההתרה, ואם יהיה שלא היה בה שום חששא, מה בכך אם יכופו להתיר בהיות טוב, ואם לא יועיל לא יזיק, וקרא כתיב אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה, דמי שאינו חושש על קללה וחרם ונידוי, ומכ"ש כשיהיה הקללה והחרם והנידוי כדין ומרבני העיר וחכמיה, כי אם אינו חושש, רעה תבא עליו בר מינן, ואם רואה שמצליח, כבר כתוב בסה"ח סי' תרצ"ח, דמי שמחרימים אותו והוא עומד במרדו ובחטאו ולא נעשה בו רושם ואדרבה הוא מצליח יותר, ידאג על הפרענות לבא להפרע ממנו גם על ההצלחה יע"ש והביאו הרב ברכ"י ביו"ד סי' של"ד יע"ש וכבר בתשובה הרחבתי את הדיבור בראיות מרובות וטובות, כי המלעיגים על דבר חכמים ואומרים בדרך ליצנות, מה עשה לנו חרם הרבנים והנידוי שלהם, כי לא בא עליהם שום פורענות, והוא דומה לבאו"ש, ר"ל, כשמפחדים את התינוקות בהשמת איזה דבר על פניהם איזה בגד או מעפורת, משנה פניו כדי לתת לו פחד. אוי להם, ואוי לנפשם לאומרים כן הלא תראו כי מלבד דברי הרב ספר החסידים אלו, יש ב' מעשיות בתלמוד בפ"ב דע"ז דכ"ה ובחולין דקל"ב ע"ב, דנידוי שנידוהו חכמי התלמוד, עבר זמן כ"ב שנים, ואחר כ"ב שנים מי שנתחרט והתירו לו, וניצול מן העונש, ומי שלא קיבל התרה ולא

נתחרט נענש במיתה משונה כמבואר שם, ואם בזמן חכמי התלמוד קדישי עליונין אשר היו כל דבריהם כגחלי אש עכ"ז אשתהוי אשתהא עד כ"ב שנים כאשר נראה בעיני ה' יתברך השופט כל הארץ, כ"ש אנן יתמי דיתמי כי אינו תמיה אם מאריך אפיה ולבסוף גביה דליה וכבר נתתי כמה טעמים לדבר מפי סופרים ומפי ספרים, שיש סיבות על מה עשה ה' ככה להאריך אפו, וכמה מצות המגינות לעמוד לו מלכא עליו הפודענות, כי הוא דיין אמת אל אמונה ואין עול, צדיק וישר הוא וכדברי הספר שם בסדר האזינו עפ"ז וכמ"ש באורך בתשובה בס"ד ואין כאן מקום להאריך.

והחכם עיניו בראשו, ריחוש תמיד בין על עצמו, בין על אחרים, שמא הוא קלל ונידה לאחדים, או יהיה להפך שקללו אחרים אותו ונידהו והחרימו שיהיה חושש אפילו יהיה הדיוט ושלא כדן, ומכ"ש כשיהיה בהסכמת רבני העיר וחכמיה, שאז לא יסמוך על חכמתו ובינתו שלא לחוש לקללה ולחרם אפילו יהיה לעצמו, כ"ש וק"ו כשיהיה על אחרים שלא יהיה מורה להקל בנידויים וחרמות נגד הצבור ונגד דבני מתא, ואפילו אם יהיה שלא כדן, דגדול כח הצבור וכמבואר מתשובת הרשב"א ח"ד סי' שט"ו יע"ש ומה גם כי מסתמא, חרמות שמטילין הצבור הוא על הרוב לגדל וסייג לתורה, ובהא לא שייך לומר אדרבה אפילו טעו כידוע מדברי הפוסקים וכבר כתבתי במקומות דבות, כי רבני העיר עם חכמיה והסכמת רוב הצבור, אין כח ביחיד אפילו גדול בתורה ומומחה כדי לדחותה והחיוב מוטל עליו כדי לחוש להם, ומכ"ש וק"ו הוא נלמד מדברי הרשב"א בתשובות הניתנים למעלה. והילך לפניך דברי הר"ב הגדול חיד"א ז"ל בסוף ספר שיורי ברכה בקונטרס שירי שירים בחי"ד סי' רי"א דס"ג ע"ד וז"ל, מי שהתנה ואמר, כל נדרי שאדור עד זמן פ' יהיו בטלים וכו', ראיתי להרב החסיד המקובל המופלא כמוהר"ש שרעבי ז"ל שהנהיג בבית מדרשו בכל ערב שבת קודם מנחה, לעשות התרות קלות לו ולכל בני ביתו וכו', ועתה מצאתי בקונטרס כתיבת יד מחידושי דינים לרבני ירושלים ת"ו הקדמונים משנת רס"ט, מעלה ומטה, שכתב וז"ל, החכם השלם כמוהר"ר אברהם אבזרדיל, היה נוהג בכל ערב יום הכיפורים וכן בכל יום שהיה מסתפק אם צריך לכך, להתיר כל החרמות ונידויים ושמחות וקללות והארורים והנדרים והחרמות והשבועות שנשבע ושקבל, או שאחרים עשו עליה, כלומר שמא אדם נידהו וכיצא, או שמא עבר על איזה דבר, וכך היה נוהג ונהגו אחריו כמוהו כו'. ועיקר מנהגו זה היה שמא איזה חכם נידהו בחדר משכבו, וכך היה נוהג הרב הגדול כמוהר"ר די ליאון ז"ל, וכדומה שאמר בשם ד"ה לעשות כן בשעת מיתתו, וההתרה הזו עשינו לאיש אחד שנטה למות ונטרפה דעתו והתחנו שלא בפניו ונמלט עכ"ל.

ומכאן מבואר שמנהג הרב החסיד ז"ל הנזכר טוב ויפה, והגם דחששא דחשש הרב מהר"א אבזרדיל שמא איזה חרם נידהו היא חששא רחוקה בזמנינו, מכל מקום חששה קרובה שמא איזה אדם קלל אותו או לבני ביתו, וכבר נודע מ"ש הזוהר כמה תומר בקללות, ועוד אם בשוגג עבר הוא או אחד מבני ביתו על איזה דבר מהכ"ד עד כאן לשונו.

הנה מצינו לגדול בתורה ובחסידות ומפורסם בקבלה רב שר שלום ז"ל זיע"א אשר אמרו עליו, כי הבטחה שהבטיח רבינו האר"י ז"ל לתלמידיו, כשהיה טובל בתוך הטבילה כשהוליכו לקובדו, שאמר להם אם תזכו אבוא אליכם פעם אחרת, כי בא להם הרב האר"י ז"ל בגלגול בהרב שלום ז"ל. אחר כל תוקף גדולתו היה מתיירא וחושש לקללות ולחרמות ולנדויים, מאחרים, אשר לא הגיעו לחצי חסידותו וקדושתו, והוא דבר רחוק רחוק, והיה עושה התרה בכל ערב שבת על ספק ספיקא, אחר מני אלף כי אפילו לבני ביתו, היה הדבר בספק ספיקא, כי כל משרתיו קדושים וטהורים כמוהו כל שכן [דף צז] אנהנו, כי צריכים לחוש לעשות התרה בכל יום ולילה, כי מלבד החששא מאנשי ביתו כי תמיד לא יבצר מקללות בתוך ביתם להם לבדם, ולפעמים כשהם מתקוטטים עם אחרים כמנהג שכנים הרעים שמתקוטטים תמיד ומקללם מצד לצד, כי זה הוה ורגיל, גם מי יוכל ליזהר מהכ"ד דברים שמנדין, וגם להיות נקי ולא לעבור על דברי תורה דברי סופרים, דקימא לן דחייב נידוי, ועוד שהרי יש כמה בני אדם שמדברים באיומים וגיוזומים, הן בכלל, הן בפרט, ובסתם המרגלים בפיהם לומר על מי שעשה זה, יהיה בחרם או נידוי, או ארור או מי שדיבר דיבור זה, או מי שלקח דבר זה, מינים מינים שונים, כי הפרטים לא תקיף בהם הידיעה, ויהיה בגיוזומים ואיומים הללו, קללות או חרמות או נידוים, והוי כוורק אבנים על אנשים רבים, ואינו יודע על איזה מהם תיפול האבן, וכן כיוצא בזה, וכשיהיה רגיל בנוסח התרה הזאת אשר סידרה הרב המקובל האלהי כמוהר"ש שרעבי ז"ל הנזכר אשר הם בסידור ראש השנה הנדפס בשאלוניקי יע"א, ובספר דרך חיים, שם תמצא רפואה ומרפאה לכל הקללות ונידוים וחרמים, בין בשקילל הוא לאחרים בין שאחרים קללו אותו ואת בני ביתו, כי בזה יהיה ניצול מן המיתה להעלות ממות לחיים, וכמעשה שהיה באחד שנטה למות וע"י ההתרה נתרפא וכמש"ל, וגם עיני ראו ולא זר, באחד כי מרוב דוחקו וצערו קלל את עצמו, ובעד ימים מועטים חלה חולי כבד מאד ונטה למות, עד שהגיע קרוב לגוסס, וכשנתחדע דבר זה לי שקלל את עצמו, חכף קבצתי עשרה תלמידי חכמים ונעשיתי אנכי שליח בעד החולה, לשאול התרה על כל הקללות, ותכף שסיימו ההתרה התחיל החולה לדבר ולישב בדעתו, ובעוד ג' ימים קם מהמיטה ונתרפא לגמרי. ברוך פודה ומציל. והיינו קרא כדכתיב במשלי סי' י"ג יש בוטה כמדקרות חרב, ולשון חכמים מרפא.

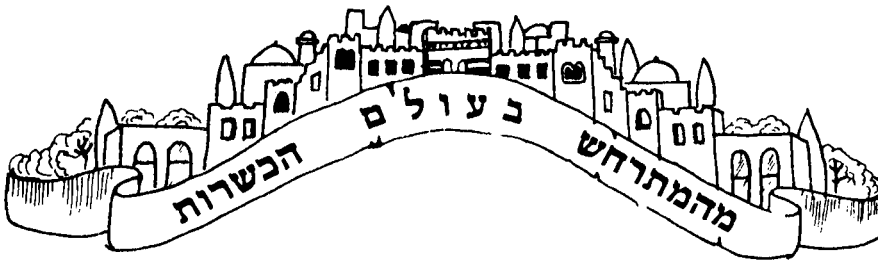
מדריך לכשרות ולחיזוק הדת

קכג

דהכונה רבבטיטוי שפתיו שבוטה בפיו ובשפתיו, הוי כמדקרות חרב, שהוא כחרב לצואר להמיתו בר מינן, ולשון חכמים מרפא, שההתרה שמתירין חכמים, הוא מרפא וע"ר שרדו"ל כיוצא בזה בגמרא בעירובין רס"ר ע"ב, ובנרדן רכ"א ע"א כמו שיע"ש.

ומלבד **מנה שיהיה** נזהר הוא ואנשי ביתו שלא יקללו לאחרים, וגם לא יביאו את עצמן להתקלל מאחרים, ובפרט אם כשהוא מרבר עם שכנגדו, שהוא יודע ומכיר בו שהוא קפדן וכעסן ומקלל איש מורה עצמו לדבר איתו בנגידה כי אני יורה בהכנעה שלא יקלל אותו. עוד בה שלא ידור בשכונה, בחצר שהשכנים מתקוטטים זה עם זה, ומקללים זה לזה, אפילו שהוא אינו מתערב עמהם, וכמ"ש בטה"ח שם בס"י תרכ"ז ח"ל, אל ידור אדם במקום שאנשים או נשים מקללים ומענישים, ויתפלל על זה להרחיקן מהם ומעונשן עכ"ל, הרי רהזהיר שלא ידור אדם במקום שמקללים, והגם דיכולים אנחנו לפרש דאידי כשמקללים להם ומשום לחוש לבל יקללוהו ירחיק מהם, וכן מוכח מסוף הלשון שכתב, ויתפלל על זה להרחיק מהם ומעונשן, שנראה שכל האזהרה אינו אלא שמא יקללוהו, ולא כשמקללים לאחרים. מ"מ פשט דבריו שכתב בתחילה, דרך גזרה, אל ידור במקום שאנשים או נשים מקללים ומענישים סתם יש מקום לחוש שירחיק מהם מכל מה ראפשר אפילו שלא יהיו מקללים אותו כי אם לאחרים, וביותר יהיו מהרים להזהיר גדולים על הקטנים תינוק ותינוקת, שמלבד שלא ילמדו אותם בקטנותם ללמד את לשונם חירופין וקללות כאשר נהגו כמה וכמה אנשים ונשים, כשרוצים לשחוק ולשמח עם התינוקות שבתם וקימתם הוא, ללמד להם חירופין וקללות, שיהיו מחרפים ומקללים לאחרים, ושמחו כל השומעים את' דברי התינוקות מחרף המקללים ששים ושמחים כאשר יגילו בחלקם שלל, וכאלו מוציא התינוק מפיו מרגליות, שידעו נאמנה כי כל העושה כן הוא עון פלילי, כי במקום שהחיוב מוטל עליהם ללמדו מוסר ודרך ארץ ודברי קדושה, וכמו שאמרו רז"ל והביאו רש"י בחומש סו' סרר עקב על פסוק ולימרתם אותם את בניכם לדבר בם, שכתב וז"ל, לדבר בם משעה שהבן יודע לדבר למדהו, תורה ציוה לנו משה, שיהא זה לימוד דבורו, מכאן אמרו, כשהתינוק מתחיל לדבר אביו משיח עמו בלשון הקדש, ומלמדו תורה. ואם לא עשה כן הרי הוא כאלו קוברו שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם עכ"ל. והרי הרברים ק"ו ומה כשאינו מלמדו תורה הקדושה לתינוק משהתחיל לדבר, שהוא בשב ואל תעשה, הרי הוא כאלו קוברו בר מינן, כ"ש וק"ו כשהוא מלמדו חירופין וגידיפים וקללות לאחרים, ונבלות הפה, כי אוי לו, אוי לנפשו, כי גורם לתינוקות כמה דברים רעים, מטמא ברית הלשון שהיא טומאה חמורה, גם מסיר הבושה מעל פניו, לחרף ולגדף ולקלל לגדולים, וכשנעשה גדול, נעשה עו פנים. שידוע מה שכתוב במסכת אבות, עו פנים לגהינם, גם הקללות מצד עצמן אינהו גופייהו הם רעים, וא"כ צריך לזהר בקטנים הרבה, וללמד את לשונם בדברי קדושה ודרך ארץ, ולדבר בדרך כבוד, בלא חירופין • את דברי התינוקות מחרפים ומקללים והם ששים כו' כצ"ל.

וקללות וכדומה, כדי שיהיו רגילים תמיד כליימיהם להתנהג כן, וע"ד שפסק הרמב"ם בה' שבועות פי"ב ה"ח לענין איסור חומר שבועות, שכתב וז"ל, צריך ליהדר בקטנים הרבה ללמד לשונם אמת, בלא שבועה, כדי שלא יהיו רגילים להשבע תמיד בעבורם, וזה הדבר חובה על אבותיהם ועל מלמדי תינוקות יע"ש א"כ להיות טוב יהיו נוהרים ללמד לתינוקות שלא ירגילו בשבועה וחידופין וקללות, אלא ילמדו דברי תורה הקדושה ולדבר בכבוד דרך ארץ, וכתיב חנוך לגער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה. ותמיד כל היום שירגיל אותן להיות ברכות שגורות בפיו ברכה חיים.

לאפרושי מאיסורא

על דבר הריעותא המצויה בצומת הגידין החיצוניים של העופות שהליחה הטבעי שבין הגידין מתקשה כמין גלד לבן, שהוכחה לבנוניתו אדוק על הגידין ובין הגידין, ושכיח מאד שהגידין בעצמם הם ג"כ לקיים, או שנפסקין לגמרי, (הן הגיד העב ורחב שמתחת העור הן שאר גידין הקטנים שבין גיד העב ובין העצם) והוא ניכר מבחוץ כמין גבשושית קשה, לפעמים בולט הרבה ולפעמים רק מעט, ולפעמים משתנה גם המראה מבחוץ למראה אדמימות או כחול או ירוק.

אשר על כן הננו להזהיר שעל כל שינוי כל דהו שימצא במקום צומת הגידין שלא להעלים עין מזה ולעשות בזה שאלת חכם כדי שלא להכשל באיסור טריפות ח"ו.

ולהשומעים ינעם ותבוא עליהם ברכת טוב.

וע"ז באעה"ח הביד"צ דמעה"ק ירושלים ת"ו

(מקום החותם)

איז נאר טאג געווארן — עס איז נאך שווער געווען צו אונטערשיידן בין "תכלת לכרתי" (צווישן גרין מיט הימל-בלוי) — האט ער זיך געלאזט שפאצירן אויסערן שטאט. אזוי גייענדיג קומט אן די שטאט-קצב'טע מיט פיל געשאכטענע גענו גרייט צו ברענגען אין געשעפט וואו זי וועט עס פארקויפן פאר די שטאט איינוואוינער.

דער הייליגער רבי האט בלויז א בליק געטאן אויף די גענו, און זיין קערפער האט גענומען ציטערן. ער שיקט שנעל דעם גבאי איהר פרעגן וועלכער שוחט עס האט די גענו געשאכטן... די קצב'טע אויפן ארט האט גע-ענטפערט, אז די גענו זענען געשאכטן געווארן דורך ר' שמואל דער שטאט שוחט.

מיטן גבאי איז דער רבי אליין געגאנגען אין וואוינונג פון ר' שמואל — אבער אלע שטוב לייט זענען נאך געשלאפן. דער רבי האט א ביסל צוגעווארט, און ווען ר' שמואל האט ערוואכט און דערוועהן אין דרויסן שטיין דעם הייליגן רבי'ן — האט איהם א ציטער און שרעק ארום-גענומען: וואס איז דער רבי אזוי פרי צו מיר געקומען?

אויפן רבי'נס פראגע: צו ער האט די גענו פון שטאט-קצב'טע געשחט'ן, האט ער פאר-וואונדערט געענטפערט, אז ער איז נאר וואס פון שלאף אויפגעשטענען און ער ווייסט צומאל נישט וואס צו זאגן...

דער רבי איז מיטן גבאי געגאנגען צו די קצב'טע און איהר געבעטן זי זאל זאגן דעם ריינעם אמת ווער האט געשאכטן די גענו. מיט פיל מוט האט זי געענטפערט, אז זי האט זיך פשוט פארטומלט, נישט ר' שמואל דער שוחט האט געשאכטן נאר ר' שמעון דער שוחט וועלכער וואוינט אין די און די גאס... ענדע האט זיך ארויס געוויזן אן קיין שום ספק, דאס קיין שוחט האט די גענו נישט געשאכטן!

דער הייליגער רבי ר' שמעלקע האט געשיקט רופן די קצב'טע און צו איהר א

ירושלים'ער אידישע ליכט

ערצעהלונג

די לעבעדיגע אויפן טויט-בעטל

— ש. ארזי —

ער מארגן שטערן איז נאר וואס אויפגע-גאנגען, אויף די גאס שפרייזט דער צדיק ר' שמעלקע אין באגלייטונג פון זיין גבאי צום ריכטונג פון אויסערן שטאט.

די איינוואוינער פון ניקלשבורג זענען נאך פארזונקען אין זיסן פריי-מארגן שלאף, נאך דעם פריילאכן אונט אין וועלכן זיי האבן זוכה געווען צו אויפנעמען דעם הייליגן רבי'ן ר' שמעלקע אלס שטאט רב. דער פייערליכער קבלת פנים, די טיפזיניגע תורה און די פילע ברכות מיט וועלכע דער צדיק האט יעדן גע-בענטשט — האט זיי דערהויבן גאר הויך, יעדער האט זיך געלייגט שלאפן מיט לויב ווערטער צום גרויסן באשעפער, וואס האט זיי צוגעשיקט אזא טייערן רב וואס וועט זיי שיצן און פירן אין שייך פון די ליכטיגע תורה וועגן.

נאר דער רבי ר' שמעלקע האט א גאנצע נאכט קיין אויג נישט צוגעמאכט, ביי א לעמפל אין זיין צימער איז ער געזעסן און צוסק געווען אין זיין הייליגע עבודה. ווי עס

איז נאר טאג געווארן — עס איז נאך שווער געווען צו אונטערשיידן בין "תכלת לכרתי" (צווישן גרין מיט הימל-בלוי) — האט ער זיך געלאזט שפאצירן אויסערן שטאט. אזוי גייענדיג קומט אן די שטאט-קצב'טע מיט פיל-געשאכטענע גענו גרייט צו ברענגען אין געשעפט וואו זי וועט עס פארקויפן פאר די שטאט איינוואוינער.

דער הייליגער רבי האט בלויז א בליק געטאן אויף די גענו, און זיין קערפער האט גענומען ציטערן. ער שיקט שנעל דעם גבאי איהר פרעגן וועלכער שוחט עס האט די גענו געשאכטן... די קצב'טע אויפן ארט האט גע-ענטפערט, אז די גענו זענען געשאכטן געווארן דורך ר' שמואל דער שטאט שוחט. מיטן גבאי איז דער רבי אליין געגאנגען אין וואוינונג פון ר' שמואל — אבער אלע שטוב לייט זענען נאך געשלאפן. דער רבי האט א ביסל צוגעווארט, און ווען ר' שמואל האט ערוואכט און דערזעהן אין דרויסן שטיין דעם הייליגן רבי'ן — האט איהם א ציטער און שרעק ארום-גענומען: וואס איז דער רבי אזוי פרי צו מיר געקומען?

אויפן רבי'נס פראגע: צו ער האט די גענו פון שטאט-קצב'טע גע'שחט'ן, האט ער פאר-וואונדערט געענטפערט, אז ער איז נאר וואס פון שלאף אויפגעשטענען און ער ווייסט צומאל נישט וואס צו זאגן...

דער רבי איז מיטן גבאי געגאנגען צו די קצב'טע און איהר געבעטן זי זאל זאגן דעם ריינעם אמת ווער האט געשאכטן די גענו. מיט פיל מוט האט זי געענטפערט, אז זי האט זיך פשוט פארטומלט, נישט ר' שמואל דער שוחט האט געשאכטן נאר ר' שמעון דער שוחט וועלכער וואוינט אין די און די גאס... ענדע האט זיך ארויס געוויזן אן קיין שום ספק. דאס קיין שוחט האט די גענו נישט געשאכטן!

דער הייליגער רבי ר' שמעלקע האט געשיקט רופן די קצב'טע און צו איהר א

ירושל'ים'ער אידישע ליכט

ערצעהלונג

די לעבעדיגע אויפן טויט-בעטל

— ש. ארזי —

דער מארגן שטערן איז נאר וואס אויפגע-גאנגען, אויף די גאס שפרייזט דער צדיק ר' שמעלקע אין באגלייטונג פון זיין גבאי צום ריכטונג פון אויסערן שטאט.

די איינוואוינער פון ניקלשבורג זענען נאך פארזונקען אין זיסן פריי-מארגן שלאף. נאך דעם פריילאכן אוונט אין וועלכן זיי האבן זוכה געווען צו אויפנעמען דעם הייליגן רבי'ן ר' שמעלקע אלס שטאט רב. דער פייערליכער קבלת פנים, די טיפזיניגע תורה און די פילע ברכות מיט וועלכע דער צדיק האט יעדן גע-בענטשט — האט זיי דערהויבן גאר הויך, יעדער האט זיך געלייגט שלאפן מיט לויב ווערטער צום גרויסן באשעפער, וואס האט זיי צוגעשיקט אזא טייערן רב וואס וועט זיי שיצן און פירן אין שייך פון די ליכטיגע תורה וועגן.

נאר דער רבי ר' שמעלקע האט א גאנצע נאכט קיין אויג נישט צוגעמאכט, ביי א לעמפל אין זיין צימער איז ער געזעסן און עוסק געווען אין זיין הייליגע עבודה. ווי עס

MADRICH LAKASHRUS

5743

Apr.- May '983

Vol, 7, no. 32

**“Let the days of
silence be ended.”**

A Public Service Organization

Dedicated to Strengthening of Kashrus
Through Research and Development

32

POSTMASTER: If addressee has moved please deliver to current resident.

וועד הכשרות

בס"ד

ארגון מוקדש לתיקון מצב הכשרות

דהתאחדות הקהילות

בחשתתפות חרבנים וחקהילות
ולומדי תורה דניו יארק

כפיקוח הרב הגאון
מרי"ה שלום יהודא גראס שליט"א
אבדק"ק האלמין יצ"ו

אבאָנענטען בלאַנק און פרייזען
וועד הכשרות דהתאחדות הקהלות

ביגעלייגט איז די סומע פון \$
 1 יאָר לופט פאַסט 1 יאָר

Enclosed please find \$

I would like to subscribe to the VAAD HAKASHRUS

1 Year

Air Mail

Name _____

Address _____

City _____ State _____ Zip _____

Subscription Rates (PAID IN ADVANCE)

IN U.S.A.

1 Year. \$18

Air Mail 1 Year. \$25

IN CANADA, EUROPE ETC.

1 Year. \$20

Air Mail 1 Year. \$25